

БЕЛАРУСЬ — РАСІЯ
ДУМКІ ДЭПУТАТАУ СУПАДАЮЦЬ 2 стар.
3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
БАДЗЯЖНІЦТВА: БЯДА ЦІ МАРАЛЬНЫ ВЫБАР? 2 стар.
БІЗНЕС-КЛУБ
СЭЗ БЕЛАРУСІ ЗАПРАШАЮЦЬ ДА СУПРАЦОЎНІЦТВА 2-3 стар.

ПОСПЕХ
Надзея АЛЁШАЧКІНА —
ЛЕПШАЯ МЕДЭЯ 4 стар.
ГАСЦЁЎНА
КАСТАНАЙ—МІНСК 6 стар.
ДА 90-годдзя
3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ М.ТАНКА "ПРАЙСЦІ ПРАЗ ВЕРНАСЦЬ" 5 стар.

СЕРЖЫКАВА ВАНДРОЎКА
УСПАМІН ПРА БАЛГАРЫЮ 6 стар.
АСОБА У БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ
СТАРОНКІ БІЯГРАФІІ
Ігната ДАМЕЙКІ (працяг) 7 стар.
УРАЖАННІ
СВЯТА СЯРЭДНЕВЯКОВАЙ КУЛЬТУРЫ У НАВАГРУДКУ 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

2 кастрычніка 2002 года, № 40 (2800)

Цана 148 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

МІЖНАРОДНАЯ КАНФЕРЭНЦЫЯ
Праблемы надзейнасці машын і канструкцый разглядаліся на міжнароднай канферэнцыі, якая пачала сваю работу ў Мінбудархітэктуры Беларусі.

Арганізатарам гэтага навуковага форуму з беларускага боку выступае навукова-даследчае і эксперыментальна-праектнае прадпрыемства «Інстытут БелНДІБ». На працягу трох дзён вучоныя Расіі, Беларусі і Украіны абмяркоўвалі актуальныя пытанні тэорыі надзейнасці і бяспекі будаўнічых машын, канструкцый і будаванняў, метады іх аптымальнага праектавання.

ПАСЯДЖЭННЕ МІЖДЗЯРЖСАВЕТА ЕЎРАЗЭС У АСТАНЕ

20 верасня прэм'ер-міністр нашай краіны Генадзь Навіцкі прыняў удзел у чарговым пасяджэнні Міждзяржаўнага Савета Еўразійскай Эканамічнай Супольнасці. На парадак дня сустрэчы прэм'ер-міністраў Расіі, Казахстана, Кыргызстана, Таджыкістана і Беларусі было ўключана больш за 20 пытанняў.

У час работы зацверджаны шэраг праектаў, у прыватнасці, прыняты праект стварэння адзінага падатковага пасведчання фізічнай асобы на тэрыторыі Супольніцтва. Прыняцце гэтага дакумента будзе важным крокам на шляху інтэграцыі і дапаможа вырашыць многія праблемы эканамічнага, мытнага і падатковага характару. Разам з тым, сказаў па выніках пасяджэння прэм'ер-міністр Беларусі Генадзь Навіцкі, краінам — удзельнікам Еўразійскага эканамічнага супольніцтва неабходна больш эфектыўна ўзаемадзейнічаць адна з адной. Тут можна апірацца на вопыт, які ўжо ёсць у Саюзе Беларусі і Расіі ў фарміраванні адзінай эканамічнай прасторы, уключаючы мытную і падатковую палітыку.

НА ЗДЫМКУ: Генадзь НАВІЦКІ ў час пасяджэння.

БЕЛАРУСЬ МАЕ ШАНС СТАЦЬ ЛІДЭРАМ
Наша краіна мае рэальную магчымасць стаць лідэрам па пастайках харчовай солі ў Еўропу, паколькі запасы разведаных радовішчаў перавышаюць рэсурсы Іспаніі — асноўнага пастайчыка гэтага прадукту на знешнія рынкі.

Напрыклад, толькі ў ВА «Беларуськалій», дзе на старобінскім радовішчы асвоены выпуск каменнай солі, за перыяд з 1995-га па 2001 год выраблена больш як 3 мільёны тон гэтага прадукту. Цяпер тут рэканструюваны перапрацоўчы ўчастак, устаноўлена новае абсталяванне, якое дае магчымасць выпускаць прадукцыю ў адпаведнасці з міжнароднымі патрабаваннямі. Прадугледжана ўвядзенне ў яе склад розных дабавак — фтору, ёду, хоць па колькасці мінералаў старобінскай солі і без таго няма роўных у свеце.

АМЕРЫКАНСКІ СЕНАТАР — ЗА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Перспектывы пашырэння гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва Беларусі і Злучаных Штатаў Амерыкі шляхам устанавлення прамых кантактаў паміж дзелавымі коламі штата Аёва і беларускімі вытворцамі абмяркоўваліся на сустрэчы Часовага Паверанага ў справах Беларусі ў ЗША Сяргея Рачкова з сенатарам Чарльзам Граслі (штат Аёва).

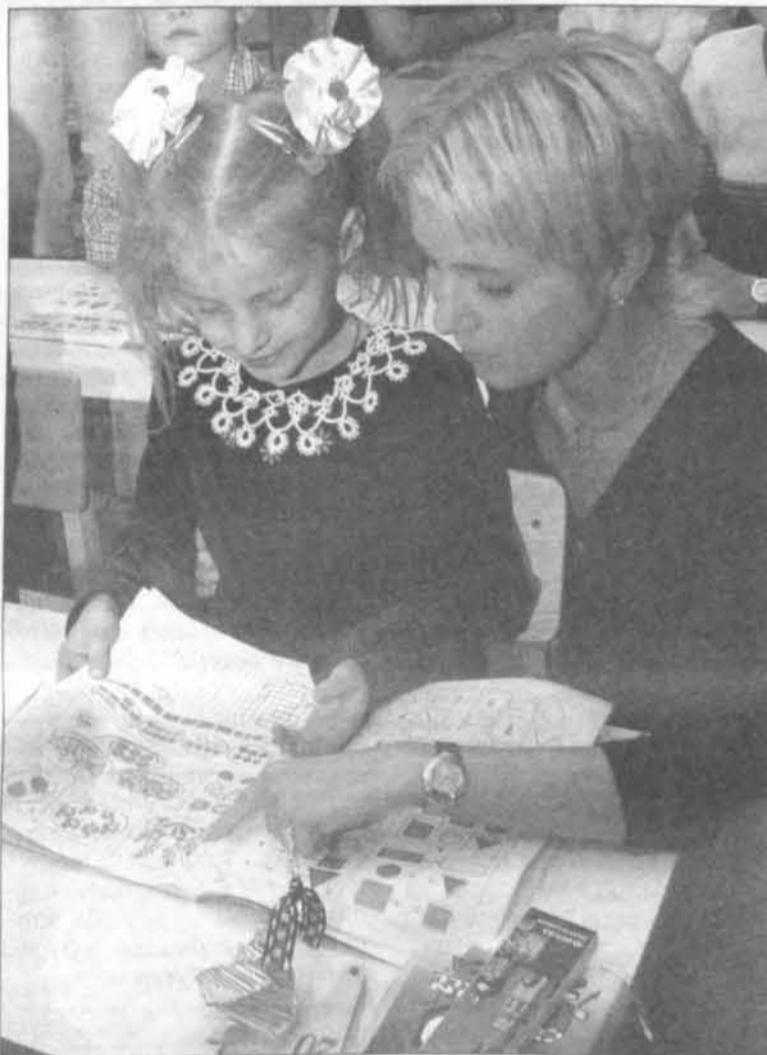
Амерыканскі парламентарый, які з'яўляецца лідэрам групы сенатараў ад рэспубліканскай партыі ў камітэце па фінансах верхняй палаты Кангрэса ЗША, выказаў гатоўнасць аказваць садзейнічанне беларускім бізнесменам у наладжанні сувязей з прадстаўніцамі дзелавых колаў штата Аёва, а таксама ў прасоўванні беларускага экспарту ў гэты рэгіён Злучаных Штатаў.

МІНСКІЯ ТРАЛЕЙБУСЫ Ў ЮГАСЛАВІІ
У канцы кастрычніка 10 тралейбусаў вытворчага аб'яднання «Белкамунмаш» адправяцца ў Бялград.

Як паведаміў намеснік генеральнага дырэктара аб'яднання Уладзімір Нікалаеў, Беларусь выйграла міжнародны тэндэр, аб'яўлены ў Югаславіі, на пастаўку гэтага віду транспарту. У таргах разам з «Белкамунмашам» удзельнічалі тры расійскія вытворцы, аднак у выніку перавага была аддана беларускаму тралейбусу 201-й мадэлі па прычыне яго даступнай цаны і добрых тэхнічных характарыстык.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

стасункі

ПАСЯБРАВАЛІ...

Нядаўна нямецкія гімназісты з гуманітарнай гімназіі імя Ота Брэнера горада Франкфурта-на-Одэры наведалі навучэнцаў віцебскай гімназіі №1. Яны пазнаёміліся з навучальнай установай, пабывалі на ўроках, у дзіцячым садзе №99 і гімназіі

№4, прынялі ўдзел у Днях гімназіі і Дні беларускай кухні. НА ЗДЫМКУ: выхаванка дзіцячага сада №99 Маша МУХА і нямецкая гімназістка Каця ЧУШКЕ.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

спорт

Тры медалі беларускіх спартсменаў. Тры медалі заваявалі беларускія спартсменкі на чэмпіянаце свету па акадэмічным веславанні ў Іспаніі. Двухразовая алімпійская чэмпіёнка Кацярына Карстэн удастоілася сярэбранай узнагароды на лодцы «адзіночцы», уступіўшы на гэты раз сваёй традыцыйнай саперніцы балгарцы Румяне Нейкавай. Жаночая двойка ў складзе Юліі Бічык і Наталлі Гелах заняла 3-е месца. На п'едэстале гонару ўзняўся экіпаж беларускай жаночай чацвёркі ў складзе Марыны Вароны, Кацярыны Карстэн, Інэсы Захарэўскай і Вольгі Беразневай. У іх таксама «бронза».

НАША ЗБОРНАЯ ЗАВАЯВАЛА БУЙНУЮ ПЕРАМОГУ. На старце чэмпіянату свету па міні-футболу для тых, хто слаба бачыць, беларуская зборная заваявала буйную перамогу. У італьянскім Мілане на знакамітым стадыёне «Сансіра», дзе праходзіць гэтыя спаборніцтвы, беларусы разграмілі каманду Кіпра — 7:0. Асабліва вызначыўся Сяргей Семяняка, які забіў у вароты сапернікаў чатыры мячы.

падзея

ПАЗАЧАРГОВЫ З'ЕЗД ПІСЬМЕННІКАЎ

У Доме літаратара 24 верасня прайшоў XIV пазачарговы з'езд Саюза беларускіх пісьменнікаў. Адным з галоўных пытанняў на ім былі выбары старшыні СП.

Вольга Іпатава (цяпер ужо былая старшыня) кіравала саюзам год і чатыры месяцы, але, па яе словах, «на гэтай пасадзе — як на фронце — год ідзе за пяць».

Прэтэндавалі на старшынства два чалавекі — пісьменнікі Уладзімір Ліпскі і Алесь Пашкевіч. Першы вядомы як прэзідэнт Беларускага дзіцячага фонду, рэдактар часопіса «Вясёлка». Другі — адзін з заснавальнікаў часопіса «Першацвет», былы рэдактар аддзела пазіі часопіса «Нёман», выкладчык БДУ.

Перамагла маладосць. Новым старшыней СБП абраны 30-гадовы Алесь Пашкевіч.

Алесь нарадзіўся на Случчыне, скончыў вясковую школу, філфак. Яшчэ студэнтам быў прыняты ў Саюз беларускіх пісьменнікаў. Алесь — кандыдат філалагічных навук, збіраецца абараняць доктарскую дысертацыю. Выдаў дзве кнігі.

На з'ездзе ўздымаліся пытанні аб становішчы беларускай мовы ў сучасным грамадстве, сітуацыі з літаратурнымі часопісамі, разглядаліся арганізацыйныя моманты, абрана рада СБП. На форуме прысутнічалі тры міністры — інфармацыі, культуры і адукацыі.

З'езд закончыўся чытаннем вершаў.

Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

віншuem!

БАРЫС ЛУЦЭНКА — АКАДЭМІК

Народны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Барыс Луцэнка 20 верасня прымаў віншаванні з нагоды прысуджэння яму звання акадэміка Міжнароднай акадэміі тэатра.

У гэты дзень у Мінску адбылася ўрачыстая цырымонія ўручэння Барысу Луцэнку адпаведнага дыплома, а таксама іншых ганаровых атрыбутаў. Яна прайшла пад кіраўніцтвам выканаўчага прэзідэнта акадэміі акадэміка Дзмітрыя Уласава. Павіншавалі Барыса Луцэнку міністр культуры Беларусі Леанід Гуляка, прадстаўнікі

Выканкама СНД, а таксама шматлікія госці з тэатраў краіны, журналісты.

А заслужыў рэжысёр гэта ганаровае званне за выдатныя поспехі ў тэатральным мастацтве, кіно і тэлебачанні. Раней у акадэмію былі прыняты Стэфанія Станюта і Расціслаў Янкоўскі.

Канстанцін СЕЛЬСКІ.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА.

беларусь — расія

ДУМКІ ДЭПУТАТАЎ СУПАДАЮЦЬ

У Мінску адбылося пасяджэнне Савета Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі. Галоўным пытаннем дня стала абмеркаванне праблем саюзнага будаўніцтва, што зараз востра дыскуціруецца ў дзвюх краінах.

Звяртаючыся да прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі і Дзяржаўнай думы Расіі, старшыня Парламенцкага сходу Саюза Генадзь Селязнёў адзначыў:

— Прэзідэнцкі дыялог па ключавых пытаннях беларуска-расійскай інтэграцыі выклікаў шырокі грамадскі рэзананс у Беларусі і Расіі, прывёў да вострай публічнай дыскусіі аб далейшых шляхах саюзнага будаўніцтва ў сучасных умовах. Адначасова ў беларускіх і расійскіх СМІ з'явіліся публікацыі, накіраваныя на дыскрэдытацыю ідэі Саюза, прэзідэнтаў Беларусі і Расіі і ў цэлым працэсу яднання дзвюх нашых краін. У сувязі з гэтым неабходна канстатаваць, што за шасцігадовы перыяд беларуска-расійскай інтэграцыі Парламенцкі сход і яго дэпутаты, з'яўляючыся «старажыламі» гістарычнага працэсу саюзнага будаўніцтва, былі сведкамі розных палітычных катаклізмаў і калізій, не адной інфармацыйнай буры ў шклянцы вады. Усе гэтыя гады, выступаючы не толькі ў якасці «лакаматыва» інтэграцыі, але і своеасаблівага гаранта незваротнасці расійска-беларускага аб'яднання, нашы дэпутаты навучыліся ацэньваць сітуацыю спакойна, прымаць рашэнні ўзважана і дзейнічаць адказна.

Але, мяркуючы па ўсім, на гэты раз прыйсці да адзінага рашэння беларускім і расійскім дэпутатам было не так проста. Пасяджэнне ішло за зачыне-

нымі дзвярыма, і журналістам давялося больш за паўгадзіны чакаць кіраўніцтва ПС на аб'яцаную прэс-канферэнцыю. Тым не менш, разуменне паміж бакамі па галоўным пытанні было знойдзена. Як паведаміў старшыня Савета рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі Аляксандр Вайтовіч, Савет ПС аднагалосна выказаўся супраць варыянта беларуска-расійскай інтэграцыі, пры якім Беларусь губляе свой суверэнітэт. Як вядома, менавіта такую мадэль прапанаваў Уладзімір Пуцін, што выклікала рэзкую крытыку гэтай прапановы з боку беларускага Прэзідэнта, які адзначыў, што нават Сталін не дадумаўся да таго, каб падзяліць Беларусь на сем губерняў і ўключыць іх у склад Расіі. Сёння такую думку падзяляюць і большасць беларусаў, якія бачаць Беларусь паўнацэнным з Расіяй партнёрам у складзе Саюзнай дзяржавы. А цяпер з гэтым пагадзіліся і вядомыя расійскія палітыкі. Праўда, Генадзь Селязнёў не выключае, што варыянт поўнай інтэграцыі ў далёкай будучыні па меры далейшага развіцця Саюзнай дзяржавы можа разглядацца, але на сённяшні дзень гэта — «журавель у небе».

На думку беларускіх і расійскіх дэпутатаў, Саюз павінен развівацца не проста па вопыце і мадэлі Еўрасаюза, а з улікам усяго станючага, што было дасягнута ў працэсе расійска-беларускай інтэграцыі. Аляксандр Вайтовіч, напрык-

лад, лічыць, што нашы краіны могуць запазычыць у Еўрасаюза асноўныя прынцыпы аб'яднання, у тым ліку фарміраванне адзінай эканамічнай і таможнай прасторы і агульнай грашовай адзінкі, тым больш, што гэта прадугледжваецца Дагаворам аб стварэнні Саюзнай дзяржавы. У той жа час, адзначае А.Вайтовіч, расійска-беларускі саюз будзе на іншым узроўні, бо нашы народы стагоддзямі жылі разам, у адзінай дзяржаве, і таму працэс аб'яднання можа ісці значна хутчэй у параўнанні з ЕС. «Працэсы глабалізацыі, што зараз адбываюцца ў свеце, — гаворыць старшыня Савета Рэспублікі, — гэта вялікі выклік нашым дзяржавам. І нам будзе значна лягчэй іх разам пераадоляваць. Мы проста асуджаны пабудоваць у гэтым небяспечным свеце рэгіянальную структуру».

На пасяджэнні ў Мінску парламентарыі выказалі пажаданне, каб прэзідэнты дзвюх краін хутчэй вызначыліся з мадэллю інтэграцыі, каб было бачна, што за дзяржаву мы будзем адзначыць спікер Дзярждумы Генадзь Селязнёў, «рэалізацыя саюзнага дагавора — гэта не толькі прэзідэнцкая задача. Гэта народная задача, а парламентарыі — якраз народныя выбраннікі. Таму мы зараз думаем, што зоймем больш актыўную пазіцыю. Мы не будзем чакаць, калі рабочыя групы дамовяцца па форме Канстытуцыйнага акта, а будзем браць ініцыятыву на сябе. Мы спадзяёмся, што прэзідэнты нас у гэтым падтрымаюць, бо нам надакучыла таптацца на месцы». Дарэчы, наступная сесія Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі адбудзецца ў лістападзе ў Белгарадзе. Парламентарыі мяркуюць запрасіць на яе Уладзіміра Пуціна і Аляксандра Лукашэнка.

Ларыса ЛАЗАР.

бізнес-клуб

СЭЗ БЕЛАРУСІ ЗАПРАШАЮЦЬ ДА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Найважнейшай задачай сучаснага этапу развіцця беларускай эканомікі з'яўляецца неабходнасць інтэграцыі ў сусветную гаспадарку. Для развіцця гэтай задачы ўрад Рэспублікі Беларусь ажыццяўляе пошук найбольш эфектыўных форм знешнеэканамічнага супрацоўніцтва, якія б далі магчымасць павялічыць ступень рэальнай уцягнутасці дзяржавы ў сусветныя гаспадарчыя сувязі, больш вынікова і поўна скарыстоўваць выгады ад удзелу ў міжнародным раздзяленні працы.

Значную ролю ў гэтым працэсе закліканы адыграць свабодныя эканамічныя зоны. На тэрыторыі Рэспублікі Беларусь іх чатыры: СЭЗ «Брэст», «Мінск», «Гомель-Ратон», «Віцебск». Планаўецца таксама стварэнне спецыяльнай эканамічнай зоны «Гроднаінвест».

Патэнцыял і перспектывы развіцця СЭЗ знаходзяцца ў залежнасці ад знешніх і ўнутраных фактараў. Да знешніх можна аднесці геаграфічнае і геапалітычнае становішча, клімат, макраэканамічную сітуацыю ў краіне, тэндэнцыі сусветнай і беларускай эканомікі і знешняга гандлю. Да ўнутраных — стан рэсурсаў (уключаючы насельніцтва і яго кваліфікацыю, інжынерную і транспартную інфраструктуру, умовы гаспадарання і г.д.).

У гэтым выпуску мы больш падрабязна разгледзім наяўнасць гэтых фактараў у свабоднай эканамічнай зоне «Гомель-Ратон».

СЭЗ «Гомель-Ратон» — гэта:

- наяўнасць высокакваліфікаванай рабочай сілы;
- наяўнасць вакол Гомеля земляў, прыдатных для новага будаўніцтва (вытворчых цэхаў, офісаў, сервісных цэнтраў і г.д.);
- наяўнасць свабодных вытворчых плошчаў на існуючых прадпрыемствах, якія маюць неабходныя камунікацыі;
- наяўнасць развітой інфраструктуры (транспарту, сувязі...);
- выгаднае геаграфічнае становішча;
- Беларусь — сувязное звяно

паміж Заходнеўрапейскім і Усходнім рынкам, што мяжуе з Расіяй, Украінай, Прыбалтыйскімі краінамі, Польшчай;

- Гомель размешчаны на перасячэнні асноўных чыгуначна-аўтадарожных маршрутаў Санкт-Пецярбург—Адэса і Бранск—Варшава; міжнародны аэрапорт «Гомель» знаходзіцца побач з тэрыторыяй СЭЗ;

- Гомель — грамадска-палітычны цэнтр міжрэгіянальных сувязей Беларусі, Украіны і Расіі;

- рынак працоўнай сілы;

- на тэрыторыі СЭЗ працуюць кваліфікаваныя спецыялісты з высокім працэнтам выпускнікоў вышэйшых навучальных устаноў;

- працоўныя рэсурсы пры нізкім іх кошце забяспечваюць высокі ўзровень прадукцыйнасці;

- развітая транспартная інфраструктура;

- тэрыторыя СЭЗ размешчана на скрыжаванні трох міжнародных аўта- і транспартных магістраляў:

- а) аўта- і транспартны калідор Еўропа—Хельсінкі—Санкт-Пецярбург—Гомель—Кіеў—Сафія—Афіны;

- б) міжнародная аўтамабільная траса: Брэст—Гомель—Бранск—Варонеж—Растоў—на-Доне;

- в) міжнародная аўтамабільная траса: Вентспіліс—Вільнюс—Мінск—Гомель з выходам на аўта- і транспартны калідор Е9;

- выхад па раце Сож праз Днепр у Чорнае мора — 1 000 кіламетраў;

- у межах граніц тэрыторыі СЭЗ размешчаны міжнародны аэра-

з прэс-канферэнцыі

Няшчасныя людзі, якія не маюць даху над галавой, — сапраўдная праблема для вялікіх гарадоў. У сталіцы без пэўнага месца жыхарства) з усёй краіны. Час ад часу мінская міліцыя праводзіць спецаперацыі па выяўленні гэтай катэгорыі грамадзян. Да прыкладу, за тры дні апошняй з іх у Мінску было зарэгістравана амаль тысяча такіх людзей. Па словах Аляксандра Найдзенкі, начальніка Упраўлення прафілактыкі Галоўнага ўпраўлення аховы правапарадку і прафілактыкі МУС Рэспублікі Беларусь, месца іх жыхарства — гарышчы, падвалы. Міліцыя ведае пра сапраўдныя палатачныя гарадкі, што існуюць каля Паўночных могілак, да прыкладу, а таксама ўсялякіх сметнічаў. Цікава, што падчас люты ўсё ж імкнуцца да пэўных выгод у сваім жыцці: у некаторых палатках ёсць нават тэлевізары, якія працуюць ад акумулятара. Бамжы з'яўляюцца распаўсюджвальнікамі так званых сацыяльных хвароб — педыкулёзу, туберкулёзу, а таксама венерычных. Што ж тычыцца злчыннасці, то Аляксандр Найдзенка сцвярджае: сярод бамж яе ўзровень вельмі нізкі. «Як праві-

БАДЗЯЖНІЦТВА: БЯДА ЦІ МАРАЛЬНЫ ВЫБАР?

У грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы прайшоў «круглы стол» пад назвай «Сацыяльна-прававыя шляхі вырашэння праблемы бяздомных людзей у рэспубліцы»

ла, гэта ціхія, бездапаможныя людзі, якія займаюцца ў асноўным зборам макулатуры, шклатары. Здараюцца выпадкі хуліганства, якое, праўда, можа перарасці ў цяжкія цялесныя пашкоджанні. І ўсё ж такі часцей бадзягі самі аказваюцца ахвярамі злачынстваў. Толькі за апошнія два месяцы ў Мінску было забіта 5 чалавек, якія, мяркуючы па ўсім, былі бамжамі», — сказаў ён.

Не вызначаны сацыяльны і правы статус людзей без пэўнага месца жыхарства. Як адзначае Вольга Дуб, галоўны спецыяліст Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, вакол праблемы існуе прававае вакуум. Яшчэ ў 1992 годзе з Крымінальнага кодэкса РБ быў выключаны артыкул аб бадзяжніцтве. Такім чынам, бамжы не парушаюць заканадаўства адным толькі ладам свайго жыцця.

Як становяцца бадзягамі? Спецыялісты вылучаюць наступныя

акалічнасці. Першая: на вуліцы апынаюцца ў выніку продажу сваёй кватэры. Гэта можа быць сітуацыя, звязаная з махлярствам. Бывае, што грошы проста растрачваюцца. Другая: людзі вяртаюцца з месцаў пазбаўлення волі, а іх жыллё занята ці прададзена. Па існуючым заканадаўстве гэта магчыма. Прадавец толькі абавязаны папярэдзіць лакуніка, што на плошчы, якую той набывае, прапісаны яшчэ адзін чалавек.

Што робіць дзяржава, каб змякчыць сітуацыю? У Мінску працуе Дом начнога прабывання для асоб без пэўнага месца жыхарства. 92 месцы, што ёсць у названай установе, не пустыюць, асабліва зімой. Сюды трапляюць добраахвотна і толькі мінчане. Каб даказаць права на сталічную праціску, трэба набыць даведку аб апошнім месцы жыхарства ў ЖЭСе. Знаходзіцца тут можна не больш, чым паўгода. Адміністрацыя прадастаўляе не толькі на-

члег, але і медыцынскую дапамогу, спрыянне ў аднаўленні дакументаў, прапіскі і пошук працы. Дзякуючы дапамозе грамадскай каталіцкай арганізацыі «Карыдас», тут забяспечваюць адзеннем і гарачым харчаваннем (раз на дзень). Аказваецца юрыдычная дапамога. Быў, да прыкладу, выпадак, калі чалавек, які пасля вяртання з турмы бадзяжнічаў на працягу трох гадоў, вярнулі праз суд яго кватэру.

Сёлета праз Дом начнога прабывання было працаўладкавана 29 чалавек. Двое накіраваны ў Дамы-інтэрнаты, пяцёрым прадаставілі сацыяльнае жыллё. Характэрна, што палова жыхароў дома — пенсіянеры і інваліды. Амаль усе астатнія працуюць. Па словах дырэктара Дома начнога прабывання Мікалая Вяркеева, амаль 80 працэнтам пастаяльцаў патрэбна лячэнне ад алкагалізму. Канешне, 92 месцы — недасаткова для мегаполіса. У іншых

жа гарадах Беларусі такіх устаноў няма наогул. Сказваецца неадхоп фінансавання. Праўда, разглядаецца пытанне аб адкрыцці падобнага дому ў Бабруйску. Для вырашэння праблемы неабходны сродкі і, як сцвярджае Вольга Дуб, вывучэнне вопыту іншых еўрапейскіх краін.

Абставіны, калі чалавек застаецца без жылля, змяняюць не толькі лад жыцця, але і свядомасць. З цягам часу многія бадзягі свядома аддаюць перавагу свабодзе бедных і галодных пераад усім астатнім. Доказам можа быць тое, што пасля дастаўкі ў прыёмнік-размеркавальнік гэтыя людзі часта не хочуць вяртацца ў Дом начнога прабывання, а выбіраюць вуліцу.

Усе захаваныя бяспільныя супраць утрыманскага настрою і імкнення да свабоды любой цаной. Бываюць выпадкі, калі людзі жывуць у Доме начнога прабывання значны тэрмін, не звяртаючыся па ўжо гатовыя дакументы. Мікалай Вяркеев нават сцвярджае, што чым больш год былі бомж атрымлівае, тым менш верагоднасці, што ён пойдзе працаваць.

Алена СПАСКО.

порт "Гомель", праз які праходзіць міжнародная авіяцыйная траса Заход—Усход, Поўнач—Поўдзень. У аэрапорце адкрыты і эксплуатаецца таможны склад. Аэрадром сертыфікаваны для прыёму паветраных суднаў тыпу Іл-76, Ту-154, Ту-134, Boeing-657-200, Boeing-737-200 і верталётаў усіх тыпаў;

• адзіная таможная прастора з рынкамі Расіі, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана.

• На тэрыторыі СЭЗ размешчаны прадпрыемствы вядучых галін прамысловасці:

• машынабудаванне і металапрацоўка;

• радыёэлектроніка;

• электратэхніка і кабельная прамысловасць;

• шкло і кераміка для электронікі;

• паліграфія;

• будаўніцтва і будматэрыялы;

• харчовая і перапрацоўчая прамысловасць;

• сельскагаспадарчая вытворчасць;

• прадпрыемствы аўтапрамысловасці;

• інвестарам для арганізацыі вытворчасці прадстаўляюцца свабодныя плошчы.

Для рэзідэнтаў СЭЗ прымяняюцца спецыяльныя правы рэжым.

Падатковага рэгулявання — рэзідэнт СЭЗ плаціць на 40 працэнтаў менш, чым сумы падатковых плацяжоў у Беларусі.

Таможнага рэгулявання — наяўнасць рэжыму свабоднай тамоўнай зоны (СТЗ), "пры якім замежныя тавары размяшчаюцца і скарыстоўваюцца ў адпаведных тэрытарыяльных граніцах ці паміж тэрытарыяльнымі месцамі без збірання таможных пошлін і падаткаў, а таксама без прымянення да ўказаных тавараў мер эканамічнай палітыкі".

Валютнага рэгулявання — дае права рэзідэнтам СЭЗ праводзіць узаемаразлік паміж рэзідэнтамі СЭЗ у валюце, прадаваць і купляць валюту па дагаворным курсе.

Арэндных і зямельных адносін — будынкі і зямельныя ўчасткі СЭЗ могуць перадавацца ў доўгатэрміновую арэнду і прадавацца ва ўласнасць пад праекты.

пабрацімства

ГАДЗІННІК — АД ЯПОНЦАЎ

Прэзентацыя гадзінніка, падаранага беларускай сталіцы японскім горадам-пабрацімам Сендай, адбылася ў верасні.

Гадзіннік устаноўлены ў скверы імя Сендая, што каля Дзяржаўнага тэатра муніцыпальнай камедыі. Выступаючы на ўрачыстай цырымоніі, прысвечанай гэтай падзеі, старшыня гарвыканкома Міхаіл Паўлаў адзначыў, што хаця Мінск і Сендай раздзяляе больш за 10 тысяч кіламетраў, ужо на працягу трыццаці гадоў гарады аб'ядноўвае імкненне да сяброўства і супрацоўніцтва.

Кіраўнік дэлегацыі грамадскасці Сендая, старшыня таварыства дружбы "Міягі-Беларусь" спадар Асаму Такахасі, уручыў падарунак, сказаў, што гэта варыянт класічных японскіх вулічных гадзіннікаў вядомай кампаніі "CITIZEN", якія працуюць на сонечных батарэях. Дваіны цыферблат, які падсвечваецца ў цёмны час сутак спецыяльнымі электрычнымі лямпачкамі, паказвае мінскі і сендайскі час. Вага невялікага хранометра, які устаноўлены на доўгай штанзе, 95 кілаграмаў.

НА ЗДЫМКАХ: у час прэзентацыі.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

Прадастаўляюцца гарантыі замежным інвестарам.

Абарона інвестыцый на тэрыторыі СЭЗ "Гомель-Ратон" гарантуецца міжнароднымі пагадненнямі Рэспублікі Беларусь, Законам Рэспублікі Беларусь "Аб свабодных эканамічных зонах", "Інвестыцыйным кодэксам Рэспублікі Беларусь".

Дзяржаўныя гарантыі інвестарам.

Дзяржава гарантуе абарону інвестыцый у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Інвестыцыі не могуць быць бязвыплатна нацыяналізаваны, рэквізаваны, да іх таксама не могуць быць прыменены меры, аднолькавыя з указанымі па наступствах. Нацыяналізацыя або рэквізіцыя магчымыя толькі з своечасовай і поўнай кампенсацыяй кошту нацыяналізаванай або рэквізаванай інвестыцыйнай маёмасці і іншых страт, прычымных нацыяналізацыяй і рэквізіцыяй.

Гарантыі скарыстання вынікаў інвестыцыйнай дзейнасці:

• Інвестар мае права самастойна распараджацца прыбыткам, атрыманым у выніку ажыццяўлення інвестыцыйнай дзейнасці, у тым ліку ажыццяўляць рэінвестыцыраванне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

• Замежнаму інвестару гарантуецца пасля ўплаты ім падаткаў і іншых абавязковых плацяжоў, устаноўленых заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь, беспешчодна перавод за межы Рэспублікі Беларусь прыбытку, атрыманага на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь у выніку ажыццяўлення інвестыцыйнай дзейнасці.

На тэрыторыі СЭЗ уведзены новыя формы арганізацыі менеджменту, якія даюць магчымасць у кароткія тэрміны правесці рэгістрацыю рэзідэнтаў і суб'ектаў гаспадарання.

Па стане на 01.01.2002 года ў Рэестрах рэгістрацыі рэзідэнтаў адміністрацыі СЭЗ "Гомель-Ратон" знаходзіцца 37 суб'ектаў гаспадарання, з іх 24 — камерцыйныя арганізацыі з замежнымі інвестыцыямі (сумесныя камерцыйныя арганізацыі (СКА) — 11, замежныя камерцыйныя арганізацыі (ЗКА) — 13).

3 улікам інвестыцыйных пра-

ектаў, рэалізуемых у СЭЗ "Гомель-Ратон", аб'ём заяўленых інвестыцый на 01.01.2002 года склаў 26 831,2 тысячы долараў ЗША, 20 000,0 тысячы нямецкіх марак і 2 643,8 мільёна рублёў, атрыманыя замежныя інвестыцыі за ўвесь перыяд дзейнасці СЭЗ склалі 11 299,1 тысячы долараў ЗША, у тым ліку без статутнага фонду — 5 566,2 тысячы долараў ЗША, унутраныя інвестыцыі без статутнага фонду — 14 696,9 мільёна рублёў. Тэмпы росту аб'ёмаў вытворчасці ў супастаўных цэнах склалі ў СЭЗ "Гомель-Ратон" 132,7 працэнта, пры гэтым экспарт склаў 49,3 працэнта, імпарт — 50,7 працэнта.

Прадпрыемствы-рэзідэнты экспартуюць правады, дрот, пластмасавыя ўпаковачныя кантэйнеры для харчовых прадуктаў, аднаразовы посуд, шырокі спектр нізкавольнай апаратуры, закаркованых капсулы і мюзле, профіль з ПВХ для вырабу будаўнічых канструкцый (вокны, дзверы, вітражы, сценавыя панэлі, кабельныя каналы), вокны, дзверы з драўлянага масіву, тэхналагічнае абсталяванне, сферычныя люстэркі для аўтамабіляў і сельскагаспадарчай тэхнікі, аснастку з кварцавага шкла, кварцавыя рэзанатары, паліграфічную прадукцыю, харчовыя прадукты і іншыя тавары народнага спажывання.

Прадпрыемствы-рэзідэнты імпартуюць катанку медную і алюмініевую, лом медны, чорныя металы, дрот сталыны ацынкаваны, ламіраваны алюмініевы ліст, пластмасы і вырабы з іх, палімерныя плёнкі, пластыкаты, лаки, фарбавальнікі, машыны, абсталяванне, камплектуючыя вырабы, алмазную сыравіну і іншыя віды прадукцыі і тавараў.

З пачатку вытворчай дзейнасці прадпрыемствамі-рэзідэнтамі на 01.01.2002 года створана 1 344 новыя працоўныя месцы, што складае 23 працэнта ад усіх працоўных месцаў на прадпрыемствах, якія ажыццяўляюць вытворчую дзейнасць.

Дадатковую інфармацыю аб дзейнасці СЭЗ "Гомель-Ратон" вы можаце атрымаць на інтэрнэт-сайце www.gomelraton.com.

стоп-кадр

ГОМЕЛЬСКІЯ СУСТРЭЧЫ

Ксенія Кліменка (на здымку) — артыстка хору маладзёжнага саставу Чарнігаўскага народнага калектыву.

Перад гамельчанамі яна выступала не раз. Гучалі мелодычныя напевы на ўкраінскай мове, добра зразумелай тут, на стыку трох рэспублік, на III Міжнародным фестывалі "Сожскі карагод" на Гомельшчыне.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

дыскур'ер

СУСТРЭЧА У ГАРКУНА З А.БРАЗАЎСКАСАМ

Адбылася сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Літве Уладзіміра Гаркуна з прэм'ер-міністрам Літоўскай Рэспублікі Альгірдасам Бразаўскасам, у час якой былі абмеркаваны актуальныя пытанні двухбаковых адносін.

У прыватнасці, былі разгледжаны пытанні ўвядзення Літвой з 1 студзеня 2003 года поўнамаштабнага візавага рэжыму ў адносінах да Беларусі і магчымых крокаў па пераадоленні негатыўных наступстваў для жыхароў абедзвюх краін.

Бакі абмеркавалі стан і перспектывы развіцця гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва

Беларусі і Літвы, уключаючы актывізацыю міжнародных групаў перавозак з выкарыстаннем магутнасцей Клайпедскага порта.

Пасол таксама праінфармаваў А.Бразаўскаса аб намеры беларускага боку правесці ў 2003 годзе ў Вільнюсе Дні эканомікі Беларусі і III нацыянальную выставу "БелЭКСПА-2003".

АКТУАЛЬНА

ЧАРНОБЫЛЬСКІЯ ПРАБЛЕМЫ Ў ПОЛІ ЗРОКУ МАГАТЭ...

У верасні ў Мінскім міжнародным цэнтры "Аўстрыя" ў рамках 46-й сесіі Генеральнай канферэнцыі Міжнароднага агенцтва па атамнай энергіі (МАГАТЭ) выступіў кіраўнік дэлегацыі Рэспублікі Беларусь, пастаянны прадстаўнік пры міжнародных арганізацыях у Вене, пасол Беларусі ў Аўстрыі Віктар Гайсёнак.

У сваім выступленні пасол Беларусі спыніўся на асноўных накірунках супрацоўніцтва з агенцтвам і інфармаваў аб прынцыповай пазіцыі нашай краіны па цэлым комплексе пытанняў.

Значная частка выступлення была прысвечана чарнобыльскім праблемам у сувязі з тым, што ў апошні час прасочваецца імкненне навязваць міжнароднаму супольніцтву думку аб адсутнасці наступстваў чарнобыльскай катастрофы для здароўя людзей. Было падкрэслена, што маштабы постчарнобыльскіх праблем наможа перавышаюць існуючыя ў Беларусі магчымасці па іх мінімізацыі і ліквідацыі.

Пры гэтым асобна адзначана, што агенцтва займае канструктыўную пазіцыю па праблеме пераадолення наступстваў чарнобыльскай катастрофы. Нашай краіне аказваецца ўсебаковая тэхнічная і іншая дапамога, рэалізуецца шэраг важных праектаў Праграмы тэхнічнага супрацоўніцтва МАГАТЭ.

Высокую адзнаку атрымала ініцыятыва генеральнага дырэктара агенцтва Махамеда Эль-Барадэя па стварэнні Форуму па Чарнобылю і выказана зацікаўленасць у хутэйшым яе ажыццяўленні. Адначасова Рэспубліка Беларусь разлічвае на актыўнае ўдзелу агенцтва ў групе ААН па Чарнобылю.

...І ААН

У час сустрэчы ў рамках 57-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН

кіраўнік дэлегацыі Беларусі міністр замежных спраў Міхаіл Хвастой сустрэўся з намеснікам Генеральнага сакратара ААН па гуманітарных пытаннях Кенза Ашымам.

Яны падрабязна абмеркавалі пытанні рэалізацыі дамоўленасцей, дасягнутых па выніках візіту К.Ашымы ў Рэспубліку Беларусь у красавіку бягучага года і яго перагавораў з кіраўніцтвам краіны.

Кіраўнік МЗС Беларусі даў высокую ацэнку пазітыўнай дынаміцы міжнароднага чарнобыльскага супрацоўніцтва на працягу некалькіх апошніх гадоў.

К.Ашыма праінфармаваў беларускі бок аб канкрэтных кроках сістэмы ААН на чарнобыльскім накірунку. У прыватнасці, у бліжэйшы час адбудуцца ААН у Беларусі, Расіі і Украіне павінны завяршыць распрацоўку шэрага пілотных праектаў у плане высоў і рэкамендацый даклада "Гуманітарныя наступствы аварыі на Чарнобыльскай атамнай станцыі. Стратэгія рэабілітацыі", які быў падрыхтаваны міжнароднай місіяй экспертаў пад эгідай ААН у ліпені-жніўні 2001 года. Указаныя праекты будуць прадстаўлены пры пасрэдніцтве ААН на атрыманне знешняга фінансавання па лініі міжнароднай дапамогі. На думку К.Ашымы, рэалізацыя данага мерапрыемства павінна стаць важным крокам на шляху да міжнароднай дапамогі канферэнцыі па Чарнобылю, якую ААН плануе правесці ў канцы бягучага — пачатку будучага года.

Бакі дамовіліся прадоўжыць актыўнае ўзаемадзеянне па гэтым, а таксама іншых пытаннях міжнароднага чарнобыльскага супрацоўніцтва як на ўзроўні аддзялення ААН у Мінску, так і праз штаб-кватэры зацікаўленых арганізацый і спецыяльных устаноў ААН у Нью-Йорку, Вене і Жэневе.

Прэс-служба МЗС.

гутарка з нагоды

ГАЛОЎНАЕ Ў ТЭАТРЫ — АКЦЁР

На Кіпры адбыўся фестываль вышэйшых тэатральных школ. З вялікім поспехам там прайшоў монаспектакль "Медэя", пастаўлены ў Беларускай універсітэце культуры выкладчыкам кафедры рэжысуры Антанінай Міхальцовай. Антаніна Іванайна — генеральны сакратар Беларускага цэнтру міжнароднага інстытута тэатра. У Рускім тэатры ідуць яе "Ночы Вальпараіса" пра жыццё Гарсія Лоркі. Наш карэспандэнт сустрэлася з Антанінай Міхальцовай, каб падрабязней даведацца пра фестываль.

Вось што яна расказала:

— Міжнародны фестываль старажытнагрэчаскай драмы тэатра пафасу ў Адэлоне (грэчаская частка Кіпра) ладзіцца кожнае лета, пачынаючы з 1998 года: паказваюцца спектаклі, пастаўленыя на сюжэты антычнай літаратуры. У асноўным гэта драматычныя дзействы. Але ў час нашага выступлення там быў, да прыкладу, рускі балет. Паказвалі "Антыгону". У фестывалі ўдзельнічалі грэкі, амерыканцы, англічане, латышы...

— Вы былі там упершыню?

— Не. У 1998 годзе я ездзіла са студэнтамі Акадэміі мастацтваў (5 чалавек), якія паказвалі калаж па некалькіх творах старажытнагрэчаскай літаратуры. Цікава, што летас мы вазілі таксама монаспектакль "Медэя", які ставіў Барыс Луцэнка. Іграла ў ім выпускніца акадэміі Ілона Казакевіч. Гэта была зусім іншая праца, якая мела свой поспех.

— Якая ж ваша Медэя?

— Трагічная. У Надзеі Алёшачкінай, выканаўцы ролі (на гэта ўказвалі госці, арганізатары фестывалю), рэдкі дар трагічнай актрысы. Надзея нарадзілася ў Баранавічах, ёй 21 год, вучыцца на 3-м курсе факультэта рэжысуры БУК, але яе акцёрская прырода ўжо вельмі моцная. Канешне, з Надзеяй трэба працаваць, але прыродныя даныя і тое, чаму яна паспела навучыцца, выклікаюць захапленне. Узнікае пачуццё гонару, калі дасведчаня і

паважаныя людзі ў тэатральным свеце падыходзілі і гаварылі, што беларуская тэатральная школа мае высокі ўзровень. Ва ўступным слове да спектакля я адзначыла, што Надзея яшчэ толькі спрабуе быць Медэяй. Але пасля яе выступлення мне гаварылі: "Яна сапраўдная Медэя".

— Якой вам бачыцца будучыня вашай вучаніцы?

— Я спадзяюся, што ў яе ёсць перспектыва іграць у добрым тэатры. Надзея Алёшачкіна можа стаць вядучай актрысай. Колькі ўжо гадоў чуеш: у тэатры крызіс. Лічу, што сапраўдны крызіс можа наступіць, калі рэжысёры будуць займацца толькі пастаноўкамі і забудова пра акцёра.

— А якія спектаклі прывезлі на фестываль іншыя краіны?

— Самыя розныя. Амерыканцы, напрыклад, прыехалі групай з 9 чалавек. У пастаноўцы былі шыкоўныя касцюмы. Але ж рэакцыя глядачоў была толькі — "цікавае дзейства". Нашы ж традыцыі выканання цэняцца асабліва, бо вылучаюцца ўнутраным псіхалагічным станам акцёра, у чым і ёсць аснова майстэрства. Менавіта псіхалагічнасць нашага тэатра прыцягвае. Калі, да прыкладу, гаварыць пра аздабленне "Медэі", то яно было гранічна простым. Стрыманая сукенка ў Надзеі. Рэквізіт — сем камянёў і галька.

І яшчэ — музыка. Уявіце сабе: яе аўтар — грэчаскі кампазітар з такім гучным імем — Зеўс.

— Хто дапамог вам трапіць на фестываль?

— Па-першае, мне хацелася б падзякаваць авіякампаніі "Белавія": нам зрабілі значную скідку на кошт білетаў.

Канешне, дапамог Кіпрскі цэнтр Міжнароднага інстытута тэатра. Арганізатары фестывалю зацікаўлены ў прапагандзе сваёй літаратуры, культуры.

Асабліва атмасфера пануе ў гэтым месцы. Нездарма ж кажуць, што на Кіпры багі жывуць, а на Крыце адпачываюць. Там вельмі прыгожа. Чаго толькі вартыя бухта Афрадзіты, музей Дзіяніса. Канешне, такія ўражанні вельмі дапамагаюць пры рабоце над спектаклем па старажытнагрэчаскай літаратуры. Незвычайна цікава, калі табе паказваюць, да прыкладу, месца, дзе праплывалі арганаўты. Для нас гэта міф, а там — рэальнасць.

Старажытнагрэчаская драма — аснова тэатра. Калісьці ў Грэцыі ён узнік і пачаў развівацца. Мне нават здаецца, што па сённяшні дзень ні адзін сучасны драматург не дасягнуў таго ўзроўню, на якім напісана старажытнагрэчаская літаратура.

Прыемна, што беларускія спектаклі з'яўляюцца на фестывалі штогод, садзейнічаюць культурнаму абмену.

Алена СПАСЮК

НА ЗДЫМКУ: Надзея АЛЁШАЧКІНА ў ролі Медэі.

дэбют

Тацяна БАРЫСЮК

INCOGNITO

Я хацела б прыйсці

незаўважна,
калі ноч Вас чаруе сном,
дзе мары лунаюць Вашы
і падаюць гулкім дажджом.

Я хацела б прыйсці

невідзімай,
каб убачыць: мяне чакалі!
Мне катарсісам Вашы абдымкі
ў каламуці шалёных хваляў.

Я хацела б прыйсці,

каб навекі...

— Ды ён здрадзіў табе,

Ларэлей! —
Я бягу ад паўторнай бяспекі.

А ён ранкам растульвае вейкі:
"Дзіўны сон. Ад цябе — толькі
шлейф —

Згадка.

Загадка..."

АКРАЛІСТ

Бачыць сэрцам,

вачам не верыць,

Адчуваць дысананс слоў

і праўды,

Разумець неабходнасць

меры,

Крохкась лёсу,

жыцця маскарднасць.

Одум скрушнай

душы парывання

ў бездань сэрца:

правал небяспечны.

Са сваім скрыжавацца

каханнем,

Кінуць д'яблу —

што лёс мой нявечыць.

Адначыць? —

Адпачнём на тым свеце,

Мусіць, пекла і рай

па нас плачуць.

У пажарышча крыж

свой несці —

Ведаць: трэба вольна так,

не іначай.

Ерась сэрца —

адсюль пакаранне.

Рэбус? Сон? Лабірынт? —

Лёсу тайна.

Што сказаць,

калі шмат пытанняў?..

ТАНЯ.

Да сонца, зораў і да хмар
Душа імкне, як тая песня,
І ад штодзённых марных спраў
Да мар бягу, каб не памёрці.
Праменні сонца — праявіць
Грахоў людскіх і броду дум,
А цемь ночы як абавіцель:
У снах зляціць мой дзённы сум.
...Бягуць гады,

і я зусім не тая
Вясёлая дзяўчынка гаманкая.
Няхай і так —

з вачэй заслона ўпала,
За яснасьць вока плата — боль
У сэрцы, што не сціхне больш.
Як бы душа аб шчасці
ні крычала.

КОТКА

Ты помніш:

дарыў мне каралі?
Спелі ў голасе цёплым ноткі.
Я ў каралях дэфілявала
з царскаю грацыяй коткі.

Прызвычайна.

Сненне прайшло.
Ты заваблены ў іншай цяне.
Котка не разумела: за што
пазбаўляюць яе пяшчоты?

— Разлюбіў, — ты сказаў
без адчаю.
Нас расстанне не мінавала б...
Котка белая

з блакітнымі вачамі
ля акна сядзела і чакала.

ФОРМУЛА ПРЫГАЖОСЦІ
(Трылет)

Калі лёс сэрца не ламаў,
Не рагатаў з яго аскепкаў,
Не будзеш ты ў душы паэткай,
Калі лёс сэрца не ламаў.

І чары мрояў не аквешаць,
І прыгажосць твая — падман,
Калі лёс сэрца не ламаў,
Не рагатаў з яго аскепкаў.

спадчына

"ПРУЖАНСКІ ПАЛАЦЫК" — ЖАМЧУЖЫНА ПАЛЕССЯ

"Пружанскі палацык" — такую назву мае гарадская сядзіба XIX стагоддзя, што размясцілася ў Пружанах. Маленькі палац — гэта аздаба ўсяго горада.

Пабудаваная па праекце вядомага польскага архітэктара Ф.Ланчы сядзіба прываблівае сваёй наватарскай непаўторнасцю форм. Галоўны акцэнт тут зроблены на несметрычнасць. Розныя па памерах аб'ёмы злучаны ў адзіную кампазіцыю, якую ўвечнае вежа ў цэнтры галоўнага фасада. Тут увасобілася ідэя маляўнічага заграднага дома замойнага ўладальніка, які імітуе рэнесансную сельскую вілу. Разнастайныя дэталі аздаблення надаюць яшчэ большую выразнасць: розныя вокны — ад невялічкіх квадратных да шырачэзных "венецыянскіх", балконы, ганкі. У баку ад парку месціцца раскошная тэраса, якая нібы непасрэдна

звязвае "палацык" з краевідам. Такі зборны адметны від зачароўвае сваёй непаўторнасцю.

Вялікая колькасць комінаў на даху нагадвае замкі туманнай Англіі, а вежа — палацы Фларэнцыі. Адрознівае і немагчыма адказаць, у які час "палацык" больш прыгожы: раніцай ці перад захадам сонца, улетку ці позняй восенню. Заўсёды ён застаецца нязменным у сваёй казачнай загадкаваасці.

Пабудоваў "палацык" 150 гадоў таму маршалак Пружанскага павета Валенцій Швыкоўскі, які шмат чаго карыснага зрабіў для горада.

Зараз у будынку краязнаўчы музей, ён пераехаў сюды ў 1998 годзе пасля капіталь-

нага рамонту і пачаў называцца Музей-сядзіба "Пружанскі палацык".

Сёння ў музеі адчынены тры залы: дзве выставачныя і этнаграфічная, да канца года плануецца стварыць яшчэ адну. У музеі пастаянна праходзяць разнастайныя выставы: мастацкія, народных раместваў, адукацыйныя.

— Наш музей яшчэ зусім малады, ён фактычна толькі пачаў стварацца, — гаворыць дырэктар Юрый Зялёвіч, — не хапае матэрыялаў для будучых экспазіцый — трэба ехаць працаваць у архівы Польшчы, у Вільнюс, Санкт-Пецярбург і Маскву. Работы шмат. За першае паўгоддзе ў музеі прайшло 7 выстаў (з іх 2 камерцыйныя), залы музея наведала каля 3 тысяч чалавек. А гэта значыць, што музей жыве, развіваецца.

Так існуе раённы музей,

магчыма, як і многія музеі краіны.

Нядаўна тут пачала працаваць выстава маладой мастачкі-авангардысткі з Пружанаў Каці Бушук. Гэта ўжо другая яе выстава ў музеі, цяпер можна будзе пабачыць яе апошнія работы.

Кожны, хто наведае горад Пружаны, абавязкова цікавіцца "палацыкам" — гэ-

тай архітэктурнай жамчужынай. Прыемна прайсціся каля белых "італьянскіх" муроў у ціхай прахалодзе парку. Сядзіба прываблівае не толькі гасцей горада, але і жыхароў, якія выраслі каля гэтых сценаў і ганарацца імі.

Адно скажу: прыязджайце і пабачыце самі.

Аляксей ПАКАЛА, краязнавец
г.Пружаны.

юбілеі

“ПРАЙСЦІ ПРАЗ ВЕРНАСЦЬ”

ДА 90-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МАКСІМА ТАНКА

“Паэтычны дар Максіма Танка – гэта трыумф беларуска-генафонду”, – зазначана ў адным даследаванні. У гэтых словах дыялектычная і філасофская сутнасць танкаўскага феномена, калі асобу і народ, індывідуальнае і нацыянальнае немагчыма падзяліць, размежаваць. Практычна ў кожнага свядомага беларуса гэтае імя выкліча сваю плынь думак і эмоцый, успамінаў і разважанняў. Так сталася, што шмат у чым ад постаці гэтага чалавека, яго лёсу і яго твораў бяруць свой пачатак свядомасць, філасофія, культура, проста сучаснае жыццё нашай нацыі.

Яўген Скурко (Максім Танк) нарадзіўся 17 верасня 1912 года. Ён перажыў і перажываў усё, чым выпрабавала нядаўняе ХХ стагоддзе наш беларускі народ. Заходнебеларускі юнак з прынарачанскай вёскі Пількаўшчына, у пятнаццаці гадоў абраўшы шлях змагара і першаадкрывальніка, здолеў доўгі час быць прыкладам грамадзянскай мужнасці, творчай смеласці, шчырага патрыятызму. Журавінавы цвет яго паэзіі быў і доўгачаканым, і гістарычна абумоўленым: у беларускай літаратуры выспела патрэба і магчымасць з’яўлення творцы, які б, застаючыся глыбока народным і нацыянальным, здолеў вывесці наша прыгожае пісьменства на абсягі еўрапейскай культуры. Ужо з першых свядомых крокаў у літаратуры малады Яўген адчуваў, што павінен выйсці на свой уласны шлях у паэзіі. Вось што запісаў будучы класік у далёкіх трыццаці гадах: “Быць паэтам мінуўшчыны – я спазніўся нарадзіцца, паэтам будучыні – паспяўся. Ды што мы можам сказаць аб нашай будучыні?.. Мы – песняры праклятай сучаснасці. І быць песняром гэтай сучаснасці – куды больш цяжка... І знайсці свой шлях у гэтай сучаснасці – не так лёгка”. Заходнебеларускі паэт ішоў уласным і вельмі складаным шляхам. На ім можна было лёгка збіцца (а нам зараз яшчэ лягчэй судзіць), калі не адчуваць уласнага прызначэння, галоўнай высокай ідэі. Той, якую не змагла занесці зыбучым пяском любая цензура і якую не змаглі размяняць ні на адным палітычным кірмашы. Гэтая ідэя ахапляла і абараняла самае надзейнае – радзіму і мову, свабоду і будучыню. На этапах яго жыццёвага шляху ўмясцілася некалькі перыядаў беларускай гісторыі: змагарскі заходнебеларускі, працяглы савецкі і перабудоўча-постсавецкі. Кожны з гэтых перыядаў увабраў у сябе напружаны супрацьлегласці, эпахальныя падзеі, трагедыі цэлага народа і адзінага чалавека. Постаці і асобы, таленавітыя творы і гераічныя здзяйсненні, памылкі і прычыннасць, ахвярнасць і здрадніцтва – усё гэта магло спаткаць сумленнага чалавека ў любы час: мірны і ваенны.

Вершы Максіма Танка ўмяшчаюць у сябе эпахальныя падзеі і

будзённа-жыццёвыя імгненні, замалёўкі з бясконцых падарожжаў і трапныя назіранні, лёгкія афарызмы і глыбокую філасофію, дасціпную іронію і яскравы гумар. Позірк і думка маглі затрымацца то на вясновым кусце бэзу, то на журботнай постаці маладой манашкі, на спрацаваных руках сялянкі, на мілым твары каханай жанчыны. Ужо практычна сем гадоў няма мастака з намі, а ў паэзіі яго бруцца жыццё. Яно ўслаўляецца і абагаўляецца, сцвярджаецца і абараняецца, і заўсёды яно пазначана таямніцаю.

*Непакой за цябе,
зямля мая,
За твой ураджай,
спакойны сон,
За дрэва кожнае ў гаіх,
За весніх песень перазвон,
Непакой за цябе,
зямля мая, —
Мой хлеб надзеены.
("Мой хлеб надзеены").*

Гэты непакой жыў у паэтам да канца. М.Танку балела сэрца за ўсё. Змучаная прырода і знявераны народ, дэвальвацыя культурных каштоўнасцей і паўсюдная меркантильнасць ды шмат чаго яшчэ. А ён жа быў рамантыкам. Рамантыкам, які ў маладосці паверыў у лозунгі сацыяльнай справядлівасці і светлай будучыні. Рамантыкам, які і ў старасці верыў у непераможную моц сяброўства і кахання.

Калі зусім яшчэ маладым чалавекам ён — заходнебеларускі паэт-барацьбіт — змагаўся ў падполлі, сядзеў у астрагах, пісаў крамольныя і палыміяныя словы, хацеў перайначыць і дзяржаву, і літаратуру, — гэта было максімальна шчыра. З той жа шчырасцю вітаў Яўген Скурко прыход савецкай улады, бо за гэта змагаўся і ў гэта верыў. М.Танк сумяшчаў прадукцыйную творчую працу з грамадскай дзейнасцю, дзяржаўнай службай. Пералік пасадаў надзвычай унушальны: рэдактар часопісаў “Вождь” і “Полымя”, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. А яшчэ — дэпутат, Старшыня Вярхоўнага Савета БССР, акадэмік Акадэміі навук. Не менш гучны спіс узнагарод: ад самых вышэйшых ордэнаў усіх ступеняў да Залатой Зоркі Героя. Не будзем зараз папракорску строга рэстаўрыраваць тагачасныя ўчынкі. Хіба лепш

было б для беларускай літаратуры і культуры, каб на месцы гэтага сумленнага чалавека знаходзіліся пасрэднасць ці кар’ерыст? Тым больш, што сам паэт, ужо будучы славетым, іранічна заўважаў.

*Прывык да дытты,
да цёплых галёш,
Да бані з бярозавым
венікам.
Пісаць пачынаю
ўсё горш я і горш —
Пара выбіраць
акадэмікам.
("Роздум").*

Самі назвы Танкавых зборнікаў гучаць, як характарыстычныя адзнакі нялёгкага шляху, калі паэт адкрываў у мастацтве неверагодныя таямніцы, сумняваўся, шукаў і спавядаўся. Не было зборніка, дзе б пранікнёныя радкі да адзінай каханай праз усё жыццё не краналі сэрца чытача. Якой жа жыццёвай сілай, паэтычным дарам і пачуццём густу трэба валодаць, каб праз усё жыццё тварыць светлы гімн каханню, каб і за васьмым дзесяткам гадоў быць разам з тымі, каго пачуццё робіць мастакамі, філосафамі і самагубцамі. Радкі, напісаныя ў розныя гады і ў размаітых мясцінах, хораша яднаюць жанчыну і мужчыну, іх маладую вясну і стомленую восень, спавядальна раскрываюць духоўныя глыбіні сапраўдных чалавечых узаемаадносін.

*Я сёння хацеў напісаць
Верш пра цябе
І прапусціць праз яго радкі
Мільёнавольтны
ток маёй любві.
Ад якой перагарэл б
Усе ізалятары ўмоўнасці,
Усе заштამпаваныя
рыфмы і рытмы.
("Сярэдні верш пра каханне").*

Як мастак-філосаф, проста сталы чалавек, М.Танк дакладна разумее, што нельга перамагчы толькі бег часу, спыніць няўмольныя расстанні, знайсці сілу

для праўды. Прышоў час і збіраць калоссе, і аглядаць свой каўчэг, і, канешне, прызнацца ва ўласных памылках. І ўсё-такі М.Танк застаўся глабальным і нязменным — як зямля, як хлеб, як каханне. Толькі зямля ўжо катастрафічна змянілася. І хлеб ужо не так здабываецца ды шануецца. І каханне ўжо не вечнае — цану мае канкрэтную. А паэт вершамі клікаў нас у іншае вымярэнне, дзе ўсё было сапраўдным, пакутаваў, і за нас таксама.

Паэту было нялёгка. Фізічныя хваробы (яго сэрца шмат гадоў працавала з электронным стымулятарам), пастаяннае псіхалагічнае напружанне ад бязлітасных удараў лёсу (яму прыйшлося пахаваць дачку), нязводны боль за свой знявераны народ — усё гэта і шмат чаго іншага невыносным цяжарам прыціскала крылатую душу Творцы. М.Танк стараўся трымацца, бо гэта было закладзена ў яго па-сялянску выграванай філасофіі, бо сам гэтым вучыў у вершах. Пасля смерці паэта-акадэміка было адкрыта для грамадскасці яго паўафіцыйнае завяшчанне, дзе ён звяртаўся да калег-пісьменнікаў са сціплым просьбамі: каб хавалі яго на родных могілках без афіцыйнай помпы, каб яго імем нічога не называлі, і — абавязкова — каб жонка пасля ўжо таксама была разам з ім (тады яшчэ Танк не ведаў, што адзіная яго каханая жанчына пойдзе з жыцця крыху раней)...

“Самае цяжкае ў жыцці — прайсці праз вернасць”, — вучыў мудры Танк. “І найцяжэйшая за ўсё на свеце — праўда”, — прызнаваўся мужны Танк. Гэтымі лагоднымі ці пахмурнымі вераснёвымі днямі кожны можа яшчэ раз азірнуцца на свой шлях, выпрабаваўшы яго тымі ідэаламі, якія завяшчаў Паэт, — вернасцю, каханнем і праўдай.

Анатоль РАМАНЧУК.

скарбонка

ДЖОН ОФ ДЫЦАЛП І ВІКТАР ШНІП

На прыгожым срэбным блюдзе,
Што блішчала пазалотай,
Свечцы, што свяціла людзям,
Мовілі шчыпцы з пшачотай:
“Свечка, ясна, адзіна!
Ты скажы, з якой прычыны
Адхіляешся, іскрышся,
Як праходзім вельмі блізка,
Гаснеш нат, як ад вятрыскі?
Ды ярчэй пасля ўзгарышся!
Мы жывём у свеце гэтым
Так, як нянькі ў шумнай хаце,
Што дзіця з адной б’юць мэтай:
Вырасла б карысным маці”.
Скончылі шчыпцы хваліцца
І забыліся закрыцца.
І на іх прамень цікавы
Скочыў мігам для забавы.
Згледзеў поўна сажы, лоў
І ўсяму разнёс пакою.

“Шчыпцы і свечка” — так называюцца вышэйзгаданыя мною радкі. Гэта адзіны мне вядомы пераклад з польскай мовы, які зрабіў паэт Віктар Шніп. А напісаў верш нараджэнец майго Камянецкага раёна (вёска Вайская) — Плакід Янкоўскі, які ў літаратуры выступаў пад псеўданімам Джон оф Дыцалп.

Нарадзіўся Плакід Янкоўскі 20.08.1810 года, а памёр 11.03.1872.

Ён вучыўся ў славетай на той час Свіслацкай гімназіі, базыльянскай школе ў Брэст-Літоўску, скончыў таксама Віленскі ўніверсітэт (1830), выкладаў у Жыровіцкай духоўнай семінарыі (пад канец быў праваслаўным святаром), шмат пісаў прозы і паэзіі, меў некалькі ўласна выдадзеных кніг. “Шчыпцы і свечка” перакладзены з кнігі Джона оф Дыцалпа “Хаос”, выдадзенай у Вільні 160 гадоў таму (1872).

Вячаслаў БЕЛЯМУК,
студэнт БТК, 2 курс.

г.Баранавічы.

музейная зала

НОВАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ Ў СТОЛІНЕ

Столінскі краязнаўчы музей існуе больш за сорак пяць гадоў. За гэты час яго наведвальнікамі сталі дзесяткі тысяч жыхароў раёна і гасцей горада, а фонды папоўніліся новымі цікавымі экспанатамі. І вось было вырашана скласці новую экспазіцыю з заменай абсталявання і сучасным мастацкім аздабленнем. Гэта праца ўжо завяршылася. Для наведвальнікаў адкрыты залы археалогіі, ганчарства, этнаграфіі, гісторыі і прыроды.

НА ЗДЫМКУ: дырэктар музея Святлана ВЯРЭНІЧ (злева) і галоўны хавальнік фондаў Ларыса БЫШКО ў новай зале ганчарства.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

кнігарня

ГАЗЕТА АПЯКУЕ ТВОРЦАЎ

Газета “Гродзенская праўда” пачала выданне сваёй бібліятэкі — убачыла свет кніга “Галасы”, дзе змешчаны лепшыя творы літаратараў Гродзеншчыны, якія друкаваліся на старонках гэтага абласнога выдання ў 2001 годзе.

У прадмове да “Галасоў” галоўны рэдактар газеты Іосіф Багіна піша: “У “Гродзенскай праўдзе” ганаратца тым, што яе старонкі сталі своеасаблівай стартвай пляцоўкай для многіх

вядомых у нашай краіне творцаў. У сваіх успамінах народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў з цеплынёй прыгадвае супрацоўнікаў рэдакцыі, якія з вялікай увагай адносіліся да яго

літаратурных вопытаў — апавяданняў, упершыню надрукаваных у абласной газеце”.

Укладальнік кнігі — паэт Юрка Голуб. Тут прадстаўлены вершы ўжо вядомых паэтаў Мар’яна Дуксы, Марыі Шаўчонак, Міхася Губернатарава, Станіслава Валодзькі, Рычарда Бялячыца, Уладзіміра Васько... І тых, хто робіць першыя ўдалыя крокі ў паэзіі: Людмілы Цыхун, Смаргада Сліўко, Алёны Рыбік,

Тацяны Сучковай, Ягора Міхаленкі... Змешчаны апавяданні Уладзіміра Станкевіча, Алега Малашэнкі, Міхаіла Сырамахі, эцюды Георга Астроўскага. Юрка Голуб выступае з артыкулам “Я, Пашкевічанка... Як згіну — не шкадуйце...” Ёсць тут і іншыя матэрыялы. Мяркуецца, што гэта выданне будзе штогадовым.

Канстанцін СЕЛЬСКІ.

гасцеўня

КАСТАНАЙ — МІНСК

— Мы маем даручэнне нашага цэнтра наведць рэдакцыю "Голасу Радзімы"! — заявілі нам чатыры жанчыны-беларускі, якія прыехалі з Казахстана. Размясціліся ў кабінце галоўнага рэдактара, выклалі на стол стос фотаграфій, і пачалася размова пра жыццё і справы беларускай дыяспары.

Людміла Машонкіна, сакратар Нацыянальна-культурнага цэнтра "Беларусь" у Кастанай, расказвае:

— Мы прыехалі для наладжвання кантактаў. Трэба даведацца, як Беларусь падтрымлівае сувязь з суайчынікамі, а потым давесці інфармацыю да беларусаў шматнацыянальнай Кастанайскай вобласці, дзе жывуць больш за 100 нацыянальнасцей, а беларусаў сярод іх 25 тысяч. Адны пасяляліся ў час вайны, пры эвакуацыі, астатнія — пры асваенні цаліны. Я сама жыла ў Беларусі да 15 гадоў, скончыла тут 8 класаў і паехала ў Казахстан. Вучылася ў педвучылішчы. Увесь час збіралася вярнуцца ў Беларусь, але засталася працаваць, выйшла замуж і заснавала сям'ю. Хто яго ведае, як бы далей складалася, ды 28 снежня 1999 года стварыўся Нацыянальна-культурны цэнтр "Беларусь". Яго старшыня, Леаніда Шаўчэнка, прэзідэнт ТАА "Кастанайпаліграфія", вельмі адданы справе чалавек, аб'яднаў нас, беларусаў.

За два гады мы аформілі наш цэнтр, правялі сустрэчу з ветэранамі і вучнямі-беларусамі. Я вялікую ўвагу надаю сустрэчам з франтавікамі, якія прымалі ўдзел у вызваленні Беларусі. Пасля адкрыцця цэнтра нас наведла пасол Беларусі ў Казахстане Ларыса Пакуш. І тут, у цэнтры, з нагоды 55-годдзя Перамогі ветэранам былі ўручаны медалі "За вызваленне Беларусі". Была гарбата, песні, беларуская музыка, успаміны. Да ветэранаў мы адносімся вельмі паважліва, бо яны баранілі нашу радзіму. Сярод іх людзі розных нацыянальнасцей: казахі, рускія, беларусы. Прыемнай была сустрэча з казахам Жунусбекам Малдагалі, які прымаў удзел у вызваленні Беларусі і быў паранены. Беларуская дыяспара аддала сваю кроў і выратавала яму жыццё. Ён лічыць, што няма нам чаго дзяліць, калі мы роднасныя па

крыві. Іван Шчарбінін ваяваў і вызваляў Беларусь. Ён пісьменнік, падараваў нашаму цэнтру кнігу "Батыры твайго краю".

1 чэрвеня ў Міжнародны дзень абароны дзяцей мы збіралі нашых дзетак-навучэнцаў. Ёсць у нас мэта адкрыць беларускую школу і навучаць іх роднай мове. Маём шмат беларускай літаратуры, мастацкай і вучэбнай. І настаўнік у нас ёсць — Уладзімір Баранаў, які добра ведае беларускую мову. Збіраемся скарыстаць тую мажлівасць, што дае нам Беларусь — накіраваць на вучобу ў ВНУ нашу моладзь. Таму задача цэнтра — падрыхтаваць іх да прыезду ў Беларусь, каб ведалі яе гісторыю і пачаткі роднай мовы.

Працягвае Зінаіда Кірджюшава, навуковы супрацоўнік Кастанайскага абласнога гісторыка-краязнаўчага музея:

— Я нарадзілася ў Брэсце, пасля вайны выхоўвалася ў дзіцячым доме ў Кобрыне, а затым дзед перавёз мяне і маці ў Казахстан.

Наш музей цікавы тым, што ў яго экспазіцыях сярод іншых прадстаўлена культура беларускага народа. У асноўным гэта прадметы культуры і быту: даматканья ручнікі і абрусы, элементы мужчынскіх і жаночых нацыянальных строяў, вырабы з саломкі. Гэта ўсё прывезена з Беларусі, з Брэсцкай вобласці ў 80-я гады. Вось і зараз для музея і цэнтра я буду збіраць матэрыялы аб беларусах, якія жылі ў Кастанай, а зараз вярнуліся на радзіму.

Асабліва ўзрадаваўся цікавасць да роднай гісторыі пасля стварэння нашага цэнтра. На жаль, ніякіх рарытэтаў з часоў пасялення беларусаў ў Казахстане амаль не захавалася, таму мясцовыя беларусы часта прыходзяць у музей і цікавяцца сваёй культурай.

Аляксандра Рукавішніківа, рэдактар газеты "Зубр", навед

даляе пра свае справы:

— Я нарадзілася ў Віцебскай вобласці ў горадзе Чашнікі. Мае бацькі прыехалі падымаць цаліну і прывезлі мяне ў Казахстан зусім маленькую.

Наша газета выходзіць з лютага 2001 года. Тыраж — 12 000 асобнікаў. Выданне існуе за кошт падпісчыкаў і дзякуючы дапамозе старшыні цэнтра Леаніда Шаўчэнкі. Наклад разыходзіцца выдатна. "Зубр" — газета-штотыднёвік на рускай і беларускай мовах, але першая старонка друкуецца толькі на беларускай мове. Як толькі нашы землякі ўбачылі старонку на роднай мове, падпісчыкаў значна прыбавілася. Мы выкарыстоўваем матэрыялы з "Голасу Радзімы" і беларускую літаратуру, якую маем. У асноўным наша газета — лекарка, дзе мы друкуюем розныя рэцэпты нашых чытачоў. Выданне называлі "Зубр", як беларускі сімвал здароўя і даўгалецця. Дзякуючы газеце, атрымліваем шмат лістоў. Прывітаюць нас і вершы на рускай і беларускай мовах. У цэнтры ёсць пазычны клуб і клуб "Здароўе" — зімой на Таболе купаемся.

Галіна Абрамава, сябра цэнтра, урач-лагод, дадае:

— Мае бацькі ад'ехалі ў 1961 годзе на цаліну і мяне забралі з сабою ў 12-гадовым узросце. Мае дзіцячыя ўспаміны пра Беларусь яшчэ не згаслі. Я наведвала Беларусь у 18-гадовым узросце. Добра, што цэнтр арганізаваў цяперашнюю паездку, бо ў новых умовах я сама не выбралася б сюды.

Жанчыны спяшаліся. Ім трэба было зайсці ў Міністэрства адукацыі, каб даведацца пра ўмовы прыёму ў ВНУ, у Міністэрства культуры, у Таварыства беларускай мовы і шмат куды яшчэ. Ужо абцяжараныя пакункамі з літаратурай, касетами з запісамі беларускіх песень, сувенірамі, яны планавалі яшчэ наведваць родныя мясціны ў Брэсцкай і Віцебскай абласцях, каб спатоліць сваю тугу, убачыць, якой стала Беларусь апошнім часам, і раскажаць пра ўсё землякам у далёкім Кастанай.

Віктар МАЦЮШЭНКА.

вандроўка

Сёлета вясною Міжнароднае грамадскае аб'яднанне "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" правяло конкурсы "Мой родны кут, як ты мне мілы" і "Гісторыя беларускай дзяржаўнасці". Пераможцы былі ўзнагароджаныя лугіцамі на аздараўленчы адпачынак. Сваімі ўражанымі дзельца Сержык Чылікін-Садэльскі.

БАЛГАРСКІЯ ЗАМАЛЁЎКІ

"ПОЧИВАЛЬНИ ДОМ "МАЯК"

Так было напісана на кругленькай шылдочцы нашага гатэля, у якім мы, удзельнікі і пераможцы конкурсу "Мой родны кут, як ты мне мілы", адпачывалі. Гэта доўгі, чатырохпавярховы будынак. Здалёк ён нагадвае вялізны вулей і знаходзіцца недалёка ад мора.

У гэтым гатэлі мы і жылі. Напачатку ўсе былі незнаёмыя, але пачалі знаёміцца ўжо ў дарозе. Найперш я зблізіўся з Яўгенам Грыневічам, Алесем Кургановічам. Самая маленькая сярод нас — Анечка. Яе малюнкамі была аздоблена кніжачка леташніх удзельнікаў літаратурнага конкурсу. Пазней я пасябраваў з Арцэмам Додрыкавым з Дуброўны, Міхасём Скамарашчыкам з Бягомля, Андрэем Акушэвічам з Вілейшчыны, Дзмітрыем Юхнаўцом і іншымі. Дзмітрый — добры, разумны, моцны хлопец гадоў пятнаццаці.

Андрэй — чалавек з годнасцю, піша вершы.

От такім гуртам мы жылі ў Балгарыі.

ПІЛІГРЫМКІ

У сонечнай Балгарыі ў нас была не адна пілігрымка-экскурсія. Мне вельмі запомніліся паездкі ў Варну і Балчык. У Варне асабліва спадабаўся Варненскі дэльфінарыі і спрыт дэльфінаў. Запомніўся таксама дэльфін-нахабнік, які заўсёды быў вельмі галодны, і калі дэльфінам давалі ўзнагароду за трукі (а ўзнагарода — толькі адна невялікая рыбінка на дэсерт), то яму заўсёды хацелася яшчэ і яшчэ, а калі не давалі, ён пішчаў на ўсю залу.

КОНКУРСЫ, ЗАПЛЫВЫ

Зладзілі мы ў Балгарыі і гістарычны конкурс "Адкуль наш род", на якім згадвалі старонкі нашай гісторыі. Я таксама прымаў удзел. Адказаў на пытанні конкурсу і прачытаў сваю "Баладу пра мову".

На гэтым конкурсе з Яўгенам Грыневічам падзяліў першае месца. А прызам былі тры каляндарыкі з партрэтамі Ігната Дамейкі, Якуба Коласа і Янкі Купалы. А на Купалавым каляндары-

ку значыліся заповітныя словы: "Жыве Беларусь!"

Праводзілі мы і заплыў на дваццаць метраў.

ДОКТАР ВІТАЛЬ

З намі ў Балгарыю ездзіў з Мінска і доктар Віталь. Ён заўсёды і з усімі лагодна размаўляў па-беларуску, і нам гэта падабалася.

Іншы раз мы бавілі час з картамі. Калі-нікалі да нас далучаўся і доктар Віталь і гаварыў: "А ці ведаеце вы, дзеці, што і ў карты можна гуляць па-беларуску?" І пачынаў тлумачыць: "Туз — гэта пан, панічок. Дама — краля. Валет — кралеў служба. Бубна — звонкая масць. Крэсці — крыжовае. Чырвы — сэрцавая..."

Для нас гэта было нечаканым, але спадабалася. І доктар Віталь таксама нам спадабаўся. Ён быў нам як старэйшы сябра.

БЕЛАРУСКАЕ КУПАЛЛЕ Ў ВАРНЕ

У час нашай пабыўкі ў Балгарыі мы не забыліся і пра Купалле. Зладзілі гэтае прыгожае свята на беразе мора. Развялі вогнішча, як і належыць на Купалле. Спявалі "Купалінку", вадзілі карагод і паказвалі розныя сцэны. Гучалі і іншыя песні, напрыклад, "Ой хацела мяне маці..." Мне вельмі запомнілася гэтая песня, і я калі-нікалі спяваю яе і ўспамінаю наша беларускае Купалле ў Балгарыі.

Быў у нас там і конкурс вянокоў, якія плялі з травы і берагавых кветак.

Цудоўная краіна Балгарыя, але Беларусь лепшая за ўсіх.

Два тыдні праляцелі хутка.

P.S. Калі я прапаноўваў свае літаратурныя спробы ў "Бацькаўшчыну", я не спадзяваўся на нейкія ўзнагароды, прызы. Хацеў убачыць іх надрукаванымі ў зборніку разам з творами іншых пераможцаў. Я спадзяюся, што гэтае маё жаданне збудзецца, і калі-небудзь сустрэнуся на старонках кнігі з маімі сябрамі, якія прымалі ўдзел у конкурсе і ездзілі разам са мною ў Балгарыю.

Сержык ЧЫЛІКІН-САДЭЛЬСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: Сержык у час вандроўкі; удзельнікі конкурсу "Адкуль наш род".

падзяка

Шаноўная рэдакцыя!

Шчыра дзякуючы за публікацыю артыкула з нагоды 65-й гадавіны маёй сціплай асобы. Менавіта ваша газета першая паклапацілася, каб мая разрозненая даследчыцкая праца была ўвасоблена ў кнігу. Дзякуючы газеце, убачылі свет мае першыя дарагія для мяне кніжачкі "Людзьмі звацца" (1977) і "Тыцявінамі сейбіта" (1982), выдадзеныя ў бібліятэцы "Голасу Радзімы". Ваша падтрымка дапамагла мне сцвердзіцца як творчай асобе, не згубіцца ў нашай беларускай сціпласці, сарамлівасці, няпэўнасці.

Шчыра зычу рэдакцыі "Голасу Радзімы" і надалей гуртаваць вакол сябе людзей, адданых Радзіме, Бацькаўшчыне.

Уладзімір СОДАЛЬ

зваротная сувязь

ІЗРАІЛЬ

ПАТРЭБНА КНІГА ПАМЯЦІ АНТЫФАШЫСТАЎ

Я ўжо каля дзесяці гадоў жыў у Ізраілі, аднак усёй душой прывязаны да радзімай Беларусі, дзе нарадзіўся, выхоўваўся, атрымаў пачаткі ў жыццё, дзе жывуць (у Пінску) мой малодшы сын, яго жонка, унучка Наталія з сям'ёй і мой першы праўнук Мікітка.

Жадаю ўсяго найлепшага калектыву газеты і ўсяму народу Беларусі.

Доўга разважаў над назвай кнігі памяці воінаў, падпольшчыкаў і партызан, барацьбітоў-антыфашыстаў. Падобная кніга ў Беларусі неабходна. Памяць пра тых, хто аддаў самае дарагое — сваё жыццё, — свяшчэнная. Тым больш у непрыкрытай барацьбе добра са злом, антыфашызму з фашызмам.

У мінулым XX стагоддзі фашызм спрабаваў устанавіць сваё панаванне над светам, але прайграў. Прыклады: Іспанія, Італія, Германія, другая сусветная вайна, у якой ахвярамі сталі дзесяткі мільёнаў лепшых прадстаўнікоў прагрэсіўнага чалавецтва. У 1945 годзе ў смеротнай барацьбе заваёвана перамо-

га над гітлераўскай чалавеканенавісцкай кааліцыяй.

Слаўныя сыны і дачкі Беларусі ўнеслі вялікую лепту ў сусветную гістарычную перамогу. Разам з іншымі брацкімі народамі Савецкага Саюза яны змагаліся супраць агрэсараў у радах Савецкай Арміі і флоту, партызанскіх атрадах і падполлі.

Лічу, што даўно пара ўвекавечыць іх памяць! Для гэтага заснаваць Кнігу памяці, у якую ўнесці імёны загінуўшых як у перыяд другой сусветнай вайны, так і ў іншых б'твах з фашызмам.

Дарэчы, у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гадоў на фронце загінулі два мае дваюродныя браты родам з Бабруйска — Арон Чахоцкі, 1923 года нараджэння, і Марк Элькінд, 1924. Вось і кандыдаты ў Кнігу памяці. А такіх кандыдатаў дзесяткі тысяч. Магчыма, і тых, хто прапаў без вестак на франтах ваенных дзеянняў, жыхароў Беларусі, трэба ўнесці ў кнігу. Праца карпатлівая, адказная, але, перакананы, вельмі і вельмі неабходная.

Што датычыць назвы кнігі, то гэта не галоўнае, галоўнае — яе сутнасць.

Міхаіл ЧАХОЦКІ,

ветэран другой сусветнай вайны.

ІГНАТ ДАМЕЙКА

— СТАРОНКІ БІАГРАФІІ —

Халодны вецер сыпаў нам у вочы калючым снегам, сілы і цяжар былі на зыходзе, калі каля дзесятай гадзіны арыера спераду крыкнуў: "Мы на вяршыні!" Адно думку абудзілі гэтыя словы: пераходзім найбольшы горны ланцуг на свеце".

Там, за Кардыльерамі, застаўся Бацькаўшчына, якую пакінуў пасля задушэння паўстання 1831 года, эмігранцкае бадзянне па Еўропе.

З вялікай цяжкасцю караван пераадолеў Анды, і Дамейка нарэшце апынуўся ў Какімба. З Францыі да новага месца працы ён дабраўся некалькі месяцаў.

А чацвёртай гадзіне апоўдні 3 чэрвеня 1838 года Ігнат Дамейка на муле ўехаў у горад Какімба. Скончылася чатырохмесячнае падарожжа. Вось тут, сярод скалаў і пустыні, ён будзе жыць шэсць гадоў — такі кантракт. Будзе жыць... З захаду акіяна, з усходу Кардыльеры. Глядзеў на іх і згадваў дзень, калі пераходзілі мяжу Аргенціны і Чылі на горным перавале. Гэта была самая цяжкая частка тракту з Буэнас-Айрэса ў Сант'яга. Дзьмюў халодны вецер, ішоў снег, у сумётах якога падалі знясіленыя мулы. Ужо праз год працы ў Чылі падарожжы ў самыя дзікія куткі Андаў стануць штогоднымі.

У Какімба ён трапіў не выпадкова. Чыліяцам, якія шукалі выкладчыка мінералогіі, прафесар Дзюфрэ параў таго, хто атрымаў дыплом з адзнакай. Эмігранту ж выбіраць не даводзілася. Пра сур'езнасць намеру кіраўнікоў дзікай краіны сведчылі грошы, якія папярэдне далі маладому інжынеру. Іх хапіла, каб купіць у Парыжы абсталяванне, прыборы і калекцыю неабходных мінералаў і рэчываў для лабараторыі, а таксама заплаціць за перавоз трыццаці скрыняў пародам. Засталося яму і на дарогу, на добрае харчаванне: у каштарысе апошніх дзён падарожжа, апроч сушонага мяса і садавіны, запісана і віно.

Генерал Алдунацэ, які кіраваў правінцыяй Какімба, прыняў яго вельмі зычліва і паабяцаў, што да верасня, калі павінны будзе пачацца заняткі, будзе і будынак лабараторыі.

Два дзесяткі вучняў дапамагалі Дамейку пабудаваць лабараторыю і ўважліва запісвалі яго лекцыі. Ігнат Дамейка шмат ездзіў па ваколіцах Какімба, спускаўся ў руднікі, хадзіў у горы, шукаючы новыя выкапні руды. Ён, нават, быў у вядомай пустыні Атакама.

Наш зямляк наладжвае свой быт, з дапамогай вучняў будзе памяшканне для лабараторыі, чытае ім лекцыі на іспанскай мове (ён вывучыў яе ў дарозе за тры месяцы). Акрамя таго, рыхтуецца са сваімі вучнямі да экспедыцыі ў горы. У час гэтых вандравак нястомныя вучоны адкрылі некалькі радовішчаў карысных выкапняў — серабра, медзі, золата, вугалю. Яму ж належыць і адкрыццё сусветна вядомых у той час радовішчаў салетры.

Працяг. Пачатак у № 38, 39.

Больш таго, Дамейка першы з еўрапейцаў звярнуў увагу на карысныя ўласцівасці гэтага аднаго з найбольш каштоўных угнаенняў.

Ігнат атрымлівае шырокую вядомасць як у мясцовых вучоных, так і ва ўрадавых колах. Наш зямляк жажнуўся, убачыўшы, у якіх невыносна цяжкіх умовах працуюць мясцовыя шахцеры, і даведаўшыся, як мала яны зарабляюць. Ён дасылае ўраду краіны петыцыю з патрабаваннем палепшыць умовы жыцця людзей. І ўрад прыслухоўваецца да гэтага, ідзе на ўступкі.

20 студзеня 1839 года Адам Міцкевіч пісаў Дамейку: "Табе раю сядзець у Какімба, пакуль не надакучыць. Тым часам, можа, выблісне якая надзея. Апішы сваё падарожжа, ты першы з Польшчы пусціўся ў такое далёкае вандраванне, а чалавек ты пісьменны. Апісанне твайго падарожжа будзе цікавае".

Сваё ўражанне аб далёкай краіне Ігнат Дамейка апісаў у кнізе "Маё падарожжа": "Мусіць, няма краю, які быў бы такі непадобны на наш, як гэты, край, дзе мне давалося асталывацца пасля вайны, парыжскага шуму і далёкага падарожжа. Відаць толькі скалы, пустыні і мора. Ні лясоў, ні шырокіх палёў, дзе зелянее збажына, ні такіх, як у нас лугоў, ні вёсак. Увесь гарызонт заслонены з усходу Кардыльерамі, вострымі грэбнямі гор, колер якіх увесь час — ад усходу да захаду сонца — мяняецца. Часцей за ўсё палавы, шаравыя, калі-нікалі вогненна-чырвоныя, што пераходзіць у залацісты і пурпуровы. Прыгожа адбіваюцца на блакітным фоне адвечныя горныя льды. На захадзе ж шырока раскінулася бясконцае мора, звычайна пацягнутае раніцай лёгкаю смугою, пеністае пры беразе, вечарам жа асветленае фасфарычнымі хвалямі..."

У 1840 годзе ў час канікулаў накіраваўся з геалагічнай экспедыцыяй у горы, дзе адкрыў залежы невядомага навуцы альгамату серабра, які атрымаў назву аркерыт. Дамейка арганізаваў для моладзі курсы па вывучэнні фізікі і хіміі, заснаваў фізічную лабараторыю, навуковую бібліятэку, стварыў заалагічную калекцыю.

Дамейка распрацаваў арыгінальную метадыку навучання, сутнасць якой у практычным замацаванні ведаў, у паступовым і трывалым засвойванні вучнямі асноўных паняццяў і законаў хіміі, фізікі, геалогіі. Яго вучань Ніколас Нараньо знайшоў багатую срэбраносную жылу, якую назваў імем свайго настаўніка — "Міна дэ Дамейка".

Вучні Дамейкі навучыліся карыстацца неабходнымі прыборамі, аналізаваць любую руду, выплаўленыя металы, а трое пасля вучобы ў Парыжы гатовы замяніць свайго выкладчыка. Паспехі вучняў, яго асабістыя рысы характару, працавітасць і адданасць сваёй справе, зычліва да-

памога ўладальнікам рудняў і плавільняў дапамагалі прыдбаць уплывовых сяброў, знаёмых у сталіцы. Лісты высокіх урадоўцаў адчынялі вароты шахтаў, спрыялі поспехам экспедыцыі, бо не кожны абшарнік пагаджаўся, каб на яго зямлі шукалі радовішчы, а пасля і капалі шахты. Паступова набіралася дастаткова матэрыялу для грунтоўнай навуковай працы пра геалагічны стан і мінералагічны склад чылійскіх гор. Яна ўжо напісана і паслана ў парыжскі мінералагічны часопіс.

Разам са сваімі вучнямі І. Дамейка падарожнічаў у горы — туды, дзе здабываліся серабро, медзь, золата і вугаль. З жахам глядзеў ён на мясцовых шахцераў, якім за мізэрную плату прыходзілася працаваць у невыносна цяжкіх умовах. Здабытую руду яны выносілі на спіне па маленькіх прыступках, высечаных у тоўстым бярвяне, якое вертыкальна ставілася ў ствол шахты. У гэтых падарожжах Дамейка адкрыў і апісаў багата залежаў карысных выкапняў. Вярнуўшыся з гор у Какімба, Дамейка паслаў ўраду петыцыю, у якой запатрабаваў палепшыць умовы працы гарнякоў.

У час канікулаў няўрымслівы Дамейка наладжвае працяглыя экспедыцыі па вывучэнні Чылі, ён цярдліва пераадольвае напаленыя сонцам пяскі пустыняў, прадзіраецца праз непраходныя зараснікі нечэпаных пушчаў, пераплывае на мясцовых чоўнах бурныя горныя рэкі, месіць густую багну забалочаных нізін, караскаецца па гарах, імкнучыся дайсці да самых непрыступных вяршынь, куды нават не ступала нага карэннага чыліяца.

Вось як сам Дамейка ў пісьме Міцкевічу ад 20 красавіка 1840 года апісвае сваё падарожжа: "Мой дарагі Адаме! Праз два дні пасля таго, як я паслаў табе пісьмо (дня 27 студзеня), я быў ужо ў пустыні. У вялікім, з гваю-кільскай саломы капелюшы, у белым, абтыканым чырвонымі палосамі плашчы (понча), у калючых шпорах прабіраўся я на поўнач акіяніскім узбярэжжам, адводзячы вочы ад гарачага пяску то ў бок блакітнага мора, то на шаравыя, з тысячай зменлівых адценняў Кардыльеры. За мной едзе ў пунсовым плашчы мой слуга (мосо) медзянога твару, паганяючы паўночную муліцу і двух — для адмены — коней".

Шмат падарожжаў зрабіў Ігнат Дамейка. То на кані, то пехатой ён забіраўся ў самыя аддаленыя куткі краіны. Яго маршруты пралягалі ад перуанскай мяжы на поўначы да Вогненнай зямлі на поўдні. Ні холад, ні спека, ні праціўныя дажджы не маглі спыніць нястомнага даследчыка. Змораны, а то і хворы, вяртаўся ён пад родны дах і, адпачыўшы дзень-два, пачынаў працаваць над сваімі даследаваннямі. Яго работы амаль адразу прыцягнулі ўвагу вучоных усяго свету. Ён першым склаў падрабязную карту

распрацовак каменнага вугалю ў Кансепсіене, першым вызначыў характар медных руд у Чыкікамаце і Патрарыльеса.

У сваіх падарожжах па Чылі Ігнат Дамейка цікавіцца не толькі карыснымі выкапнямі ды мінераламі гэтай горнай краіны, усімі яе прыроднымі багаццямі, але жыццём яе насельнікаў, побытам рабочых у капальнях, асабліва карэннымі жыхарамі Паўднёвай Амерыкі — індзейцамі, іх традыцыйнай культурай.

У снежні 1844 года беларускі выгнаннік наладжвае заманлівае для яго падарожжа на поўдзень Чылі — у краіну свабодалюбівых індзейцаў, якія 300 гадоў адстойвалі сваю незалежнасць, мужна змагаючыся з іспанскімі каланістамі. Па стромкіх скалах і вісячых мастах ляжаў шлях падарожніка ў глыбіню краіны. Часам прыходзілася перасядаць на плыт, з якога вельмі зручна паляваць на драпежных пум. Індзейцы сустрэлі "бледнатварага" гасця вельмі зычліва. Яны дапамагалі яму ў падарожжы, дзяліліся ежай. Не раз на чаваў Ігнат у іх паселішчах. І ўсюды жыхары гаварылі яму аб сваім жаданні жыць у міры з еўрапейцамі, наладжвалі ў яго гонар свае спартыўныя спаборніцтвы — так званую куэчу. У сваю чаргу, Дамейка абдорваў араўканак бліскучымі пацеркамі, званочкамі і квяцістымі хусткамі. Вялікае ўражанне на вучонага зрабіла старажытнае індзейскае мастацтва, незвычайныя могілнікі. Дамейка вывучаў іх гісторыю, побыт і звычай мясцовых жыхароў, сабраў багаты фальклорны матэрыял.

Па матэрыялах падарожжа І. Дамейка напісаў і апублікаваў у 1846 годзе на іспанскай мове ў Какімба кнігу "Араўканія і яе жыхары". Аўтар пісаў пра індзейцаў, што ў іх характары ёсць усё, што павінна аздабляць сапраўднага грамадзяніна. Ён падкрэсліваў: "Араўканскія індзейцы не з'яўляюцца дзікунамі. Я лічу іх больш цывілізаванымі, чым іх прыгранічныя цывілізатары". Падводзячы вынікі, Ігнат заўважаў: "Не бачу ніякай неабходнасці, каб настойваць на каланізацыі гэтых зямель, якія належаць не ўраду, а працоўнаму і мужнаму народу, калі побач знаходзяцца такія ж абшары, якія з'яўляюцца ўласнасцю рэспублікі, — і пустынным, як зямныя палюсы, і ўрадавыя, нібы берагі ракі Ілперыял".

Кніга была зычліва прынята чылійскім грамадствам, хоць наш зямляк, праціўнік заваёў і каланіялізму, папракаў чыліяцаў за варажасць да мапучэ. Урад рэспублікі таксама прыслухаўся да голасу аўтарытэтнага чужаземца ды адмовіўся ад намеру заваяваць Араўканію. Грамадзянская мужнасць Ігната Дамейкі выратавала ад гібелі тысячы маладых чыліяцаў. Ужо толькі за гэта наш зямляк заслужыў помнік.

Кніга была перакладзена на многія іншыя мовы, у 1860 годзе перавыдадзена ў Вільні, у друкарні Юзафа Завадскага. Пераклаў яе з іспанскай на польскую

мову Ян Замастоўскі, карэспандэнт "Газеты Варшаўскай" у Парыжы. Кніга распаўсюджвалася на Беларусі і ў Літве. Зямлякі Дамейкі ўпэўніліся, што былы "мяцежнік", як і раней, змагаецца за свабоду прыгнечаных людзей.

"Араўканія і яе жыхары" Ігната Дамейкі, несумненна, мела для беларускага, польскага, літоўскага чытача вялікую пазнавальную каштоўнасць: расказвала пра невядомы народ, экзатычную краіну (апісанні падарожжаў тады былі ў асаблівай модзе). Але таксама несумненна, што ў кнігі быў вялікі выхаваўчы патэнцыял. Яна не магла не ўзбуджаць у тагачаснай моладзі грамадзянскую свядомасць, вызваленчыя настроі і тым самым рыхтавала глебу для паўстанцкага ўздыму 1863 года.

У час падарожжа да вытокаў ракі Ларакеце Ігнат Дамейка не раз у думках вяртаўся на радзіму. Лясы гэтых мясцін нагадвалі яму роднае Прынямонне — бары і дубровы Гродзеншчыны.

Як зазначае В.Грыцкевіч, апісваючы прыгажосць амерыканскіх стэпаў і рэк, Дамейка заўсёды ў думках звяртаўся да Беларусі. Так, пра аргенцінскую раку Дэсагваўэра ён гаварыў, што яна "не шырэйшая за Буг калі Брэста". Сярод дзюна Араўканіі вучонага "развесяліў выгляд драўлянай хаткі, падобнай да нашых літоўскіх (так вучоны традыцыйна называў усё, што датычылася Беларусі. — М.Б.): яе страху пачарнела, дым ішоў праз аконца, дзверы былі падпёрты колікам, дворык абгароджаны плотам, скрыпучыя варотцы, дзеці ў сарочках на прызбе, тут і кот, і чорныя кудлаты сабака драмаў..."

Дамейка многа часу аддае практычнай рабоце па вывучэнні прыродных багаццяў Чылі, пустыні Атакама і суседніх тэрыторый. Шэсць разоў перасякаў Дамейка найвышэйшыя горныя ланцуг Паўднёвай Амерыкі — Анды, знайшоў там юрскія адкладанні, даказваў, што гліны Чылі і Бразіліі — трацічнага паходжання. Ён адкрыў і даследаваў багатыя залежы медных руд і каменнага вугалю ў Чылі, зрабіў фізіка-геаграфічнае апісанне паўднёвай часткі Чылі — Араўканіі, першы арганізаваў у Чылі здабычу каменнага вугалю.

Незаўважна прайшоў час, калі закончыўся тэрмін працы Ігната Дамейкі ў Какімба. Вучоны мог цяпер спакойна вяртацца дадому. Але дарога на радзіму яму ўсё яшчэ была перакрыта: улады не надта чакалі там змоўшчыка-філамата і паўстанца. Да таго ж, у час падарожжа ў Араўканію згарэла з такой цяжкасцю створаная ім лабараторыя і дом з багатай калекцыяй мінералаў. Трэба было аднаўляць страчанае, а таксама даследаваць сабраныя ў апошніх падарожжах мінералы і іншыя матэрыялы. І Ігнат Дамейка мусіў застацца яшчэ на нейкі час за акіянам.

Мікола БАНДАРЭНКА,

вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь.

уражанні

СЭРЦА ЗАБЫТАЙ

...Гофмаршал Тэўтонскага ордэна Вернер фон Тэцінген фарсіраваў з войскамі Нёман і, нягледзячы на сцюжу, накіраваўся на Літву. Падзяліўшы атрад на тры часткі, адну з іх рушыў на Навагрудак. Для жыхароў горада напад стаў нечаканасцю. Гэта было 5 студзеня 1394 года.

Навагрудскі гарнізон паступова арганізаваў абарону, а лепшы атрад цяжкіх ваяроў прымусяў тэўтонскіх арбалетчыкаў і артылерыю адступіць. Сілы гарнізона адагналі тэўтонцаў ад горада-крэпасці...

Стылізацыя старажытнага боя выклікала захапленне ў тысяч глядачоў, якія сабраліся каля руін Навагрудскага замчышча. На два дні Навагрудак ператварыўся ў сталіцу Вялікага княства Літоўскага. У ім ладзілі фест старажытнай культуры, які сабраў вялікую колькасць сярэднявечнай знаці, чэлядзі, ваяроў і прыгожых жанчын. Звыш 60 клубав з Беларусі, Расіі, Польшчы, Украіны, Літвы, Латвіі, Эстоніі прыбылі на свята. І глядачы, якія з'ехаліся з усёй краіны і нават з-за мяжы, апынуліся ў палоне жыцця старажытнага горада.

... Князя Міндоўга запрасілі на навагрудскі прастол — гэта было прызнаннем яго заслуг і воінскага шчасця, рашучасці і разліковасці. А караначыя, якая адбылася ў сярэдзіне дванаццатага стагоддзя, па канонах рымскай царквы, была дастойнай імператара. Няпростым быў шлях да кароны і Марты. Лёсам ёй было наканавана стаць адзінай літоўскай каралевай, таямнічай прыгажуняй, якая правіла літвінамі разам з Міндоўгам.

Тысячы гараджан і гасцей з захапленнем назіралі за караначыяй, якая адбывалася на галоўнай навагрудскай пляцоўцы. А побач з руінамі старажытнага замка дойдзі ўвасабілі фігуру Міндоўга з пяску. Першы кароль Вялікага княства Літоўскага атрымаўся ганарлівым і строгім.

Узыходжанне на прастол у тыя часы адзначалася не толькі фестамі, але і воінскімі забавамі.

...Рысталишча "Ратны круг". Лепшы ваяр мае права выклікаць на бой. Тры перамогі — і ён пераходзіць у наступны круг. У фінале тры ваяры, прадстаўнікі Расіі, Беларусі і Украіны. Перамог мацнейшы — Сяргей Уколаў з Масквы. Потым ён прызнаваўся: — Асабліва цяжкім быў апошні паядынак. Супрацьстаяць сапернікам было няпростым, сіл амаль не засталося.

Калі да гэтага дадаць, што даспехі ваяроў важаць да трыццаці кілаграмаў, стане зразумелай іх стомленасць пасля баёў. Мірнае жыццё старажытнага горада таксама было цікавым. І госці не маглі не паспрабаваць аладак, выпечаных на жалезнай "бабцы", прайсці побач з глеценымі кошыкамі і зробленымі з саломы казанымі кветкамі. Дзяўчаты прымяралі на сябе чароўныя кароны, а хлопцы спрабавалі сілы побач з прафесійнымі кавалямі. Самая вялікая ўзнагарода за працу — фігурка, выкаваная сваімі рукамі.

Аднак і спакойнае жыццё галоўнага горада Вялікага княства Літоўскага перапынялася рыцарскімі пацехамі. Галоўным відовішчам на фест стаў рыцарскі турнір, прысвечаны прыгожай даме, якой рыцар аддаваў у мінулыя часы сваё сэрца. Тры разы аспрэчваў у бітвах сваю перамогу сэр Хлодвіг Лангабардскі, па прозвішчы Белакурая Бестыя, з Беларусі і стаў самым лепшым. Яму паклоны прыгожых дам і павяга ваяроў. Карона, якая з'явілася на галаве лэдзі Урсулы, — прызнанне перамогі сэра Хлодвіга...

— Мы займаемся рэстаўрацыяй сярэднявечнага побыту і традыцый. Аднак робім гэта на падставе не толькі гістарычных хронік, але і легенд, і балад менестрэй. На самай справе атрымліваецца, што мы пераносім у сучаснае жыццё нейкі старажытны ідэал, — гаворыць адзін з арганізатараў фест "Навагрудскі замак" сэр Генрых Радзінгоф (Сяргей Паўлаў).

— Не думайце, што нашы рыцары, як толькі здымаюць даспехі, адрозныя ад звычайных людзей. Гэта тылькі жыццё. І яны паводзяць сябе, як рыцары, кожны дзень. Многіх гэта прываблівае, асабліва дзяўчаты, — лічыць лэдзі Марго (Марына Пашкевіч).

...Вяршыня свята стаў бугурт. На Навагрудак апусцілася ноч, кароль Міндоўг з каралевай Мартай з'явіліся на сцэне амаль апоўначы, і два лепшыя рыцары пачалі свой танец з агнём. Нібыта маланкі, запаленыя факелы вырываюць з цемры твары захопленых глядачоў. А яшчэ праз некалькі хвілін сотні ваяроў сышліся ў начным паядынку. Блішчалі выхаленыя светам мячы і тапары, вакол быў чутны звон ад удараў па шлемах і кальчугах, а шум бітвы заварожваў людзей, якія сабраліся на плошчы, і накіроўваў іх далёка назад, у даўніну, дзе жылі, кахалі і абаранялі сваю радзіму нашы продкі...

Гук трубы абвясціў канец бітвы, і начное навагрудскае неба адгукнулася сплоскамі святончага феерверка. Рыцары скончылі свой чарговы турнір, а зачараваныя глядачы яшчэ доўга заставаліся на галоўнай плошчы былой сталіцы Вялікага княства Літоўскага.

Вітаўт ДАШУК.

НА ЗДЫМКАХ: створаная з пяску ўдзельнікам свята скульптура караля Міндоўга; фрагмент свята "Навагрудскі замак".
Фота БелТА.

смяяцца не грэх

ТУРАЎСКІЯ ЖАРТАЧКІ

ТАНЕЦ ЖЫВАТА

Народны ансамбль танца "Прыпяць" з Турава прыехаў у Гомель для ўдзелу ў заключным канцэрце абласнога фестывалю.

Стаяць тураўцы за кулісамі, чакаюць, каб выйшлі на сцэну, а тут да іх падыходзіць карэспандэнт абласной газеты і пытаецца: — Як ваш танец правільна называецца?

Іван Паршута, танцор, яму жартам у адказ: — "Падчарэўніца"!

А Анатоль Матох: — "Паджывотніца"!

А Наталля Воўкава: — Ну што вы, хлопцы, маніце! Слухай, чалавеча: назва нашага танца "Падпузніца"!

Смеху і настрою на выхад яшчэ дадалася. А назва танца — "Ку-ка".

КВЕТАК У ТУРАВЕ МНОГА

Выступалі ў Маскве, у Калоннай зале Дома Саю-

заў. Нумар ансамбля танца быў заключны — "Лявоніха". Танцоры "Прыпяць" гатовы на 120 працэнтаў. Анатоль Матох бравіруе: — Можа падэшы ад чобатаў на сцэне пакінем, га?

Станцавалі адмыслова. Шквал апладысмантаў, воклічы захаплення з залы...

Выносяць ім вялізны кош кветак. А ўсе ўжо зніклі са сцэны. Жанчына з кветкамі бяжыць следдам: — Берите, у нас так нельзя!

А ёй на бягу ў адказ: — Ды яны ўсе роўна звянуць, пакуль да Турава даедзем. У нас такіх кветак...

Але тая следам дабегла да аўтобуса, уся мокрая, чырвоная, сілы няма ўсміхнуцца: — Возьміце!

Запісаў Мікола КОТАЎ.

крыжаванка ад любові Юнавай

ПЕРАКЛАДЗІЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Победа. 4. Подспорье. 7. Преподхранение. 10. Ненасытность. 12. Кручина. 13. Помощь. 15. Внимание. 19. Смелость. 20. Оттепель. 23. Одолжение. 25. Очередь. 28. Вес. 29. Повеса. 31. Конго (страна). 32. Дорога. 33. Скиталец. 34. Почет.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Рассуждение. 3. Округ. 4. Кнут. 5. Осада. 6. Ремень. 8. Судорога. 9. Филенка. 11. Жажда. 14. Предостережение. 16. Коллега. 17. Преимущество. 18. Обслуживание. 21. Пол. 22. Равновесие. 24. Опасение. 26. Примечание. 27. Жалоба. 30. Тяга.

спейнік

Ллія Літвін — настаўніца. Падходзіць з вёскі Шылькі Докшыцкага раёна. Тут здаўна жывуць таленавітыя, увішныя людзі. Шмат расказаў аб продках старэйшых жыхаркі вёскі Альбіна Падрэз і Адульфіна Кімстач. Цяпер і Ллія Юльянаўна пераказвае цікавыя гісторыі дзецям. А яшчэ піша песні, прысвечаныя малай радзіме.

Песню "Святая Радзіма" Ллія Літвін прысвяціла ўсёй Ваўкалашчыне, сваім землякам. Яны годныя таго, каб пра іх ведалі і ўслаўлялі.

Няхай спяваюць песню ўсе добрыя людзі, каб яна была напамінам аб сваёй Радзіме.

СВЯТАЯ РАДЗІМА

Зямля дарагая. Святая Радзіма. Сцяжынкі твае, па якіх я хадзіла, Травой зарастаюць, губляюцца а часам,

А сэрца ўсё ные: чаму мы не разам. 2 разы.

Твае бачу вочы — азёры спакою... Як зорачы ўночы — не быць мне адною:

Са мной твае кветкі ды буйныя росы І, як на палетках, — у сэрцы бярозы. 2 разы.

З табой разлучылі жыццёвыя хвалі.

Яны на чужыне мяне калыхалі. Днём ясным і ўночы, нярэдка бывала,

Слязілі мне вочы, што ўсё забывала. 2 разы.

Але не забыць мне Радзіму ніколі, Я быццам бы птушкай лятаю над полем.

Хачу я, каб песні над роднай старонкай Салоўкі спявалі шчасліва і звонка. 2 разы.

Зямля дарагая, святая Радзіма. Сцяжынкі твае, па якіх я хадзіла, Замецены ветрам, аддалены часам, Але я з табой заўжды буду разам. 2 разы.

Словы і музыка Лілі ЛІТВІН

«Голас Радзімы»

Намеснік галоўнага рэдактара
Таццяна КУВАРЫНА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бўхгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс ў Беларусі 63854. Тыраж 2 095 экз. Заказ 2232. Падпісана да друку 30. 9. 2002 г. ў 12.00. Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавешным комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).